

תקציב המדינה בשנת 2016 ואזרחי המדינה הערבים

חובר ע"י

ג'עפר פרח

וצוות מרכז מוסאוא

פרסום זה נעשה בשיתוף פעולה עם:

תקציב המדינה בשנת 2016
ואזרחי המדינה הערבים
ميزانية الدولة للعام 2016 والجماهير العربية

חובר ע"י

ג'עפר פרח

סייעו בכתיבה ועריכה:

עו"ד סאמח עיראקי

אמיר טועמה

יהודית סטלמך

וצוות מרכז מוסאוא

פרסום זה נעשה בשיתוף פעולה עם:

**FRIEDRICH
EBERT**
STIFTUNG

תקציב המדינה בשנת 2016

ואזרחי המדינה הערבים

מסמך זה פורסם כחלק מפרויקט זכויות שנתמך גם

על ידי:

הקרן החדשה לישראל

New Israel Fund

الصندوق الجديد لإسرائيل

התכנים במסמך זה מייצגים את עמדת מרכז מוסאוא, ואין לשייך אותם לקרנות או לארגונים התומכים בפרויקט.

הדעות המובעות בפרסום זה אינן משקפות בהכרח את דעותיה של קרן פרידריך אברט.

שימוש מסחרי בפרסומים של קרן פרידריך אברט ללא אישור בכתב של הקרן אסור בהחלט.

תוכן עניינים

6	פיתוח כלכלי ביישובים הערבים ותקציב המדינה לשנת 2016 – ממצאים עיקריים
11	תקציב המדינה והחלטות ממשלה
13	משרד הכלכלה
16	משרד הפנים והרשויות מקומיות
18	משרד הבינוי והשיכון
22	רשות מקרקעי ישראל
24	משרד החינוך
27	השכלה גבוהה
28	משרד הרווחה
29	משרד הבריאות
30	משרד התחבורה
33	משרד התרבות והספורט
35	משרד החקלאות
35	מים וביוב:
36	ביטחון פנים
36	משרד התיירות
37	הרשות לפיתוח כלכלי

38.....המשרד לפיתוח הפריפריה הנגב והגליל

39.....מקורות

41.....נספח שלבי תכנון מעונות יום

אומדן תקציבי החלטת ממשלה מס' 922 לעניין פיתוח כלכלי של
44.....האוכלוסייה הערבית

פיתוח כלכלי ביישובים הערבים ותקציב המדינה לשנת 2016 – ממצאים עיקריים

תקציב המדינה לשנת 2016 עומד על כ-424 מיליארד שקלים, תקציבי השירותים החברתיים והתשתיות לשנת 2016 שנבדקו במסמך זה נאמדים בכ-163 מיליארד שקלים.

בשלב זה קיים קושי לאתר את **התקנות הרלוונטיות** שנועדו לבצע החלטות ממשלה ביישובים הערבים. החלטה 922 אושרה בממשלה ביום 20.12.2015 לאחר אישור תקציב המדינה בכנסת לשנת 2016, ועד כה משרד האוצר אינו מעביר תקנות ברורות שניתן לזהות בספר התקציב ובידי משרדי הממשלה.

מסמך זה מתפרסם בתחילת נובמבר 2016 ומעלה כי 90% מהתקציב המיועד ליישום החלטה 922 עדיין **תקוע בין משרד האוצר וועדת הכספים** של הכנסת למשרדים השונים, ועל כן רוב משרדי הממשלה טרם החלו בביצוע בשטח של ההחלטה.

בדיקה של החלטות קודמות מעלה כי מאז שנת 2000 כמעט כל החלטות הממשלה לא מתבצעות במלואן, ונמרחות מעבר ללוחות הזמנים שנקבעו לביצוע. כך קרה שיותר מ-664 מיליוני שקלים לא נוצלו **מהחלטת הממשלה 1539** שאמורה הייתה לתרום לפיתוח 13 ישובים ערבים בין השנים 2010-2014. במקום ליעד כסף תוספתי בשנת 2015 היתרות הועברו בהחלטת ממשלה מס' 2365 לביצוע בשנה זו. עתה מתברר שחלק מכספים אלו, לרבות פיתוח אזורי תעשייה, הועברו אף לשנת 2016.

החלטה 922 אמורה הייתה להבטיח **שינוי במנגנוני התקצוב**, אך הבדיקה מעלה שבפועל השינוי אינו מתבצע ברוב התחומים לגביהם התקבלה החלטת הממשלה.

ממצאים עיקריים לפי משרדים ממשלתיים:

משרד החינוך

שעות דיפרנציאליות: המשרד מעכב את ביצוע הקצאת השעות הדיפרנציאליות, חינוך לא פורמאלי ושיפור איכות ההוראה.

המלצות צוות שהוקם על ידי משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר, שנקרא לוח "דוח TASC", שעל בסיסו גובשה החלטת הממשלה בתחום **החינוך** לא מיושמות במלואן. שר החינוך נפתלי בנט סירב לבצע את הנדרש ממשרדו בתחום תקצוב דיפרנציאלי של מערכת החינוך הערבי. היעד שנקבע בדוח לפיו יש להעלות את שיעורי הבגרות האיכותית בקרב התלמידים הערבים ל-41% עד שנת 2025, לעומת 23% כיום, לא יושג ללא ביצוע החלטת הממשלה. תחזית זו עגומה במיוחד לאור הפער הקיים אל מול האוכלוסייה היהודית ש-47% מקרב תלמידיה משיגים כבר היום תעודת בגרות איכותית. התקציב שהיה מיועד למטרה זו עומד על כ-1.4 מיליארד שקלים בשנה, כאמור בשנת 2016 תקציב זה לא יועד ולא בוצע.

בינוי כיתות לימוד: המחסור בכיתות לימוד ביישובים הערבים עולה על 5,000 כיתות. רק באוגוסט 2016 החליטה הממשלה לגבש תכנית רב שנתית לבינוי 17,000 כיתות, בכל רחבי הארץ, בחמש השנים הבאות. יישום החלטה זו תלוי בהסרת חסמי תכנון מהם סובלים רוב היישובים הערבים.

שיפור איכות ההוראה: התקציב המיועד למטרה זו עומד על 55 מיליון שקלים. סכום זה אינו מספיק ואף מתוכננת פגיעה במכללות להכשרת מורים. מגמות רבות הקיימות במערכת החינוך הישראלית אינן קיימות במערכת החינוך הערבית לרבות בתחומי אומנות, טכנולוגיה, ניהול, כלכלה, חינוך גופני.

מספר מגמות הנמצאות בתוכנית הלימודים מופעלות אף ללא ספרי הוראה כמו מגמת תקשורת וביוטכנולוגיה.

חינוך לא פורמאלי: עד היום הופלו החינוך הלא פורמאלי ותנועות הנוער ביישובים הערבים. הקצאת 130 מיליון שקל שאמורה הייתה להתבצע כבר בתחילת 2016 עדיין תקועה בדיונים בין נציגי משרד החינוך והרשויות הערביות ומשרד האוצר. לחצים פוליטיים מופעלים במטרה להעביר חלק גדול מכספים אלה לגופי חינוך לא פורמאלי יהודים, שפריסתם ביישובים הערבים מזערית.

המועצה להשכלה גבוהה:

האפליה במערכת החינוך, גרמה לשיעורים נמוכים של סטודנטים ערבים במוסדות הישראליים להשכלה גבוהה. בשנים האחרונות לומדים כ-13 אלף סטודנטים ערבים באוניברסיטאות בשטחים, בירדן ובחול. סטודנטים אלו לא נרשמו, לא נבחנו במבחן הפסיכומטרי והביאו להפסד בהכנסות של המוסדות להשכלה גבוהה במדינה. בשנת 2016 הסתיימה תכנית רב שנתית שתוקצה בכ-306 מיליון שקלים. בחודש ספטמבר המועצה להשכלה גבוהה אישרה תכנית רב שנתית חדשה שעדיין לא הוצגה בפני נציגי האזרחים הערבים.

משרד העבודה (לשעבר הכלכלה):

הכשרה מקצועית: משרד הכלכלה, ששינה את שמו למשרד העבודה, לא שינה את מנגנון התקצוב **הכשרה המקצועית**. לתחום זה הממשלה מקצה 873 מיליון שקלים, ולמרות חשיבותו להתאמת כוח העבודה הערבי לצרכי השוק, לרבות בתחום שילוב נשים ערביות וצעירים לא מקיים האגף תהליך מעמיק של שינוי מנגנוני תקצוב והתאמת ההון האנושי הערבי לצרכי שוק העבודה.

מעונות יום: משרד הכלכלה לא שינה את מנגנון התקצוב במעונות יום, כ-40 יישובים סיימו הליך תכנון לבניית מעונות יום (ראה טבלה בעמ' 41). בניגוד לסיכומים עם משרד האוצר התקציב המיועד לבינוי מעונות יום בכל היישובים הערבים עומד על 21 מיליון שקלים בשנת 2016. כתוצאה מהמחסור במעונות יום תקינים חלקם של הילדים הערבים בסבסוד ילדים במעונות יום קטן. התקציב למטרה זו עומד בשנה זו על כ-1.5 מיליארד שקלים.

עידוד עסקים: התקציב לשלב עובדים ערבים בתעסוקה קטן ועומד בשנה זו רק על 25 מיליון שמחולקים במכרזים. הממשלה אינה משתמשת בכלים שהיא מעמידה לרשות חברות גדולות כמו אינטל כדי לעודד אותם לעבור ליישובים ערבים. חברות, כמו אינטל, שזכות למענקים בסכומים המגיעים לכ-250 מיליון שקלים מעדיפות לפעול במתחמים הזוכים להטבות מס, ולכן הן לא עוברות ליישובים ערבים. גם אם חברות אלו שוקלות מעבר מסוג זה, מנהל אזורי תעשיה במשרד לא טרח להקים אזורי תעשיה שיוכלו לקלוט חברות גדולות.

סיוע לעסקים קטנים: התקציב עדיין קטן, ועד כה לא גובשה תוכנית לאומית לשילוב נשים ערביות בתעסוקה.

פיתוח אזורי תעשיה: משרד האוצר מסרב להכיר בצורך להקים ולפתח **אזורי תעשיה**, מלאכה, שירותים ותעסוקה ביישובים הערבים. סעיף זה מתקצב בסכום של 30 מיליון שקלים בשנת 2016, אך גם הוא לא מנוצל. מנהל אזורי תעשיה במשרד ערך מיפוי צרכים אך משרד האוצר מסרב לתקצב אותו.

משרד הרווחה:

המשרד לא מעורב בהחלטה 922 למרות המצוקה החברתית הקיימת ביישובים הערבים. כ 52% מהאזרחים הערבים חיים מתחת לקו העוני. המחסור בתקני עובדים סוציאליים, ואף במבנים מותאמים להענקת שירותים חברתיים לא מטופל. בעקבות המלצות וועדת אלאלוף הוקצה תקציב להקמת מרכזי זכויות וסיוע למשפחות שחיות מתחת לקו העוני. הסכום שהוקצה למטרה זו מאפשר ליווי וסיוע ל 20 משפחות בכל יישוב. הממשלה חייבת לקחת אחריות על הטיפול בעוני וברעב בכלל, וביישובים הערבים בפרט, במיוחד לאור המחסור בעמותות מזון.

משרד השיכון:

תכנון שכונות חדשות: משרד השיכון, החל השנה ליישם תוכנית לפיתוח שכונות חדשות ביישובים הערבים. 15 יישובים נבחרו לקידום תוכניות אסטרטגיות, שאר היישובים יקבלו תקציבים ממוקדים. התקציבים שהוקצו לא יאפשרו פתרון למצוקת הדיור ביישובים הערבים.

מוסדות ציבור: לאחר חמש שנים שמשרד השיכון לא תיקצב בינוי מוסדות ציבור ביישובים הערבים, נוצר מחסור גדול במתחמים מתאימים לפעילות תרבותית קהילתית חברתית. תכנית רב שנתית שגובשה לנושא זה תוקצה במסגרת החלטת 922. הסכום המיועד לתכנית לא יסגור את הפער הקיים, לרבות בגרעיני היישובים הוותיקים ובשכונות החדשות שאמורות להיבנות.

תכנון ורישום נכסים: האפליה התכנונית, רבת השנים, גורמת למחסור בעתודות קרקע, פוגעת בבנייה המוסדרת, פוגעת בתשתיות תחבורה וביוב ויוצרת חוסר ניצול של תקציבי פיתוח. בעקבות המחאה החברתית והמלצות וועדת טרכטנברג, הממשלה הקצתה תקציב ייחודי למטרה זו. לצערנו, רוב צוותי הניהול והתכנון שנבחרו אינם מכירים את החברה הערבית, את שפתה ואת צרכיה. הבנייה ללא היתר מכבידה על האזרחים, גורמת להם לעבור על החוק, לסבול מצווי הריסה, מרישום פלילי, מקנסות ואף ממאסר בפועל. הצעת תיקוני חוק התכנון והבנייה, בעקבות המלצות ועדת קמיניץ, שעברה בקריאה ראשונה באוגוסט 2016, תגרום לתסיסה, במידה ולא ימצא פתרון מידי לצרכי התכנון, הפיתוח ורישום הקרקעות ביישובים הערבים.

משרד המשפטים:

המשרד היה אמור, בהתאם להחלטת הממשלה 922, להתחיל בתהליך עידוד רישום קרקעות ונכסים בטאבו ביישובים הערבים. עד כה המשרד לא מדווח על פעילות בתחום זה, למרות שהחלטת הממשלה הקצתה סכום של 5 מיליון שקלים לנושא.

משרד הפנים:

מענקי איזון: משרד הפנים לא שינה את מנגנוני תקצוב מענקי האיזון, שמוטה לרעת הרשויות הערביות המוחלשות. ועדה שתדון בנושא, הייתה אמורה להגיש את המלצותיה עד סוף מרץ 2016, בפועל הוועדה התכנסה רק בסוף ספטמבר 2016. תקציב מענקי האיזון לרשויות הערביות יעמוד בשנת 2016 על מיליארד ו-89 מיליון שקלים, בסכום בין וועד ראשי הרשויות הערביות ומשרד האוצר מענק ייחודי בסכום 200 מיליון שקלים ניתן בשנת 2016 עד לגיבוש המלצות הוועדה לבדיקת האפליה במענקי האיזון.

חיזוק הרשויות הערביות באמצעות הקמת אזורי מלאכה ותעשייה ויצירת הכנסות עצמיות מארנונה, חלוקה הוגנת מהכנסות ארנונה תעשייתית בכלל וארנונה ממשלתית בפרט תמזער את המזקקות שלהן **למענקי איזון**. עד להקמת אזורי תעשייה מוסדרים ויישום המלצות פרק "הכלכלה והתעשייה" במסמך זה יש להוסיף לפחות כ-400 מיליון שקלים בשנה למענקי איזון לרשויות הערביות. פסק הדין בעתירת ועד ראשי הרשויות הערביות נגד אפליית הרשויות הערביות לא מבוצע במלואו (בג"ץ 6223/01).

מענק הפיתוח: מענק הפיתוח השנתי של משרד הפנים לרשויות הערביות עומד על כ-200 מיליון שקלים. משרדי הפנים והאוצר החליטו לבקש את אישור ועדת הכספים לאפשר הרשאה תקציבית מהכספים המיועדים לשנים הבאות. התחייבות רב-שנתית בסכום משמעותי תאפשר לרשויות הערביות לתכנן פרויקטים אסטרטגיים משמעותיים. רק בנובמבר מתוכנן אישור של הקצאת 650 מיליון שקלים בוועדת הכספים. גם לאחר אישור התקציבים בוועדת הכספים, הרשויות ידרשו להכין תוכניות אסטרטגיות והרשאות לא יינתנו לפני 2017.

משרד התרבות:

בעקבות עתירת מרכז מוסאוא נגד משרד התרבות התחייב המשרד לתגבר את תקצוב התקנה לתרבות ערבית בשנים הבאות. כמו כן התחייב לאפשר גמישות בנגישות לתקנות מקצועיות. בהשוואה לשיעור העלייה בתקציב המשרד בשנים הבאות התקציב שיגיע ליישובים הערבים בתחום התרבות לא יעלה על 3%. לצערנו שופטי בג"צ העדיפו לא להתערב ולפסוק בעתירה בשלב זה.

משרד התחבורה:

משרד התחבורה מנציח את הפערים. בניגוד להצהרות, ההשקעות שהוא מתכנן לבצע בכבישים בינעירוניים ובתשתיות ביישובים עצמם בארבע השנים הקרובות מזעריות בהשוואה לפערים ולצרכים.

בתחום התחבורה הציבורית עולה כי רק 8% מהאזרחים הערבים זוכים בסובסדיה הממשלתית הניתנת לתחבורה ציבורית ואשר נאמדת בכ-5.2 מיליארד שקלים. החלטת הממשלה תוסיף בשנת 2016 רק 100 מיליון שקלים להרחבת התחבורה הציבורית ביישובים הערבים. כ-30 יישובים יאלצו לחכות לשנים הבאות כדי להיות מחוברים לקווי תחבורה ציבורית.

קווי הרכבת לשדרות, דימונה, עפולה ובית שאן כבר הוקמו, ועתה מקדמים רכבת לקרית שמונה, אך הערים הסמוכות לקוים שהוקמו כמו נצרת ואום אלפחם נותרו מחוץ לתכנית. משרד האוצר, שמבין שהכדאיות הכלכלית של הקוים לבית שאן ודימונה קטנה היה מוכן לסבסד נסיעות חינם למספר שנים ליישובים אלה. רק לאחרונה החל משרד התחבורה לדון בתוכנית מגירה להקמת קו רכבת קלה לנצרת, כאשר העיר נצרת עלית תקבל את העדיפות מבחינת מיקום תחנות. פריסת התחנות של קווי הרכבות מעלה חשד לאפליה מכוונת כלפי נצרת והיישובים הערבים הסמוכים.

כבישים עירוניים: המשרד מקצה רק 220 מיליון שקלים מתוך 4.8 מיליארד שקלים המיועדים בשנת 2016 לכבישים עירוניים ביישובים הערבים למרות המצוקה שקיימת, לרבות בגרעיני היישובים הערבים. סכום זה לא יאפשר חיבור יעיל של שכונות לתחבורה ציבורית, והפער ימשיך להתרחב בהשוואה לתחבורה עירונית ביישובים היהודים.

כבישים בינעירוניים: למרות הקושי להגדיר את חלוקת התקציבים של הכבישים הבינעירוניים הנוסע בכבישים המקשרים בין יישובים ערבים חש את הפער בתשתיות. המחיר הכבד שמשלמת החברה הערבית במעורבות בתאונות דרכים נגרמת, בין היתר בגלל כבישים בינעירוניים משובשים. כל הניסיונות לדרוש שילוב פרויקטים בין יישובים ערבים בנתיבי ישראל נתקל בסחבת. לנושא זה הוקצה בשנת 2016 סכום של כ-100 מיליון שקלים שנותן מענה לכביש בינעירוני אחד בלבד.

משרד הבריאות:

המשרד לא מיישם את הדוחות שהצביעו על אי שוויון בשירותי הבריאות וגורמים לשיעורי תחלואה ותמותה גבוהים יותר ביישובים הערבים. בהחלטת הממשלה 922 ובתקציב המשרד לשנת 2016 אין שינוי במנגנוני התקצוב של המשרד. מרכז מוסאוא דורש סגירת פערים בשירותי בריאות: בדיקות גנטיות, פריסת אמבולנסים לטיפול נמרץ, מרפאות טיפות חלב, לרבות ביישובים לא מוכרים בנגב.

חקלאות, תיירות ומדע:

החלטת הממשלה 922 הפקירה תחומים חברתיים נוספים כמו **חקלאות, תיירות ומדע**.

אבטלת הנשים הערביות

הנשים הן הנפגעות העיקריות, כתוצאה מהפערים בהשקעות ברוב תחומי החיים. אבטלת נשים, שיעורי תחלואה גבוהים יותר בקרב הנשים מחייבים את הממשלה לגבש תכנית לאומית מתוקצבת לסיוע לנשים ערביות בכל תחומי החיים. הרשות למעמד האישה מפקירה נושא זה ואינה פועלת לקדם צרכים ייחודיים של נשים ערביות.

אבטלה, אלימות ועוני פוגעים בחברה הערבית, וכמובן שמשפיעים באופן שלילי על הצמיחה הכלכלית ברמה הלאומית. לא ניתן יהיה לראות את פירות הצמיחה כתוצאה מהחלטה 922 ללא יישום מלא וללא טיפול ממוקד בתחלואי החברה הערבית בתחומי העוני, האלימות והחוסן החברתי.

הנגב והכפרים הלא מוכרים:

הממשלה אישרה ביום 11.8.2016 החלטה לפיה משרד החקלאות יגיש עד סוף ספטמבר תכנית רב-שנתית לפיתוח חברתי כלכלי של היישובים הערבים בנגב. שר החקלאות, אורי אריאל, שמעולם לא הסתיר את העוינות שלו כלפי היישובים הלא מוכרים בנגב, מקדם הריסת בתים, ועד לכתובת דוח זה הממשלה לא קיבלה החלטה חדשה בנושא.

תכנית החברה הערבית לפיתוח כלכלי:

מרכז מוסאוא גיבש ביחד עם ועד ראשי הרשויות הערביות תכנית רב-שנתית שתבטיח סגירת פערים ופיתוח כלכלי. התכנית מעריכה שהתקציב השנתי הדרוש הוא כ-6.4 מיליארד שקלים וכ-34 מיליארד שקלים בחמש השנים הבאות. לאור העובדה שתקציב המשרדים המעניקים שירותים חברתיים עומד על כ-163 מיליארד שקלים, ותקציב המשרדים האחרים שעוסקים בתשתיות ותחומים אחרים מגיע לעוד כ-70 מיליון שקלים, הסכום הנדרש הוא אפשרי בהחלט. לקראת התקציב הדו-שנתי הקרוב המרכז יציג את הצרכים בפני משרדי הממשלה וועדת הכספים.

תקציב המדינה והחלטות ממשלה

חוק התקציב, ואיתו חוק ההסדרים הם הכלים החוקיים המרכזיים ליישום מדיניות הממשלה. החלטות ממשלה שלא מתקצבות, לא מיושמות בפועל. החלטות ממשלה שהתקבלו לאחר אישור תקציב המדינה דורשות אישור וועדת הכספים להעברת הכספים לתקנות הרלוונטיות.

תקציב המדינה לשנים 2015-2016 אושר בכנסת רק ב- 18.11.2015 בעקבות הקדמת הבחירות לכנסת. משרדי הממשלה התנהלו עד לאישור התקציב באמצעות ועדת חריגים של החשב הכללי במשרד האוצר. תקציבים והחלטות ממשלה הובאו בנפרד לוועדת החריגים כדי לאפשר את הוצאתם. עד לאישור התקציב פעלנו לוודא כי 900 מיליון שקלים שהיו מיועדים לפרויקטים ביישובים הערבים יתוקצבו. העובדה שהחלטת הממשלה 922 התקבלה לאחר אישור תקציב המדינה מחייבת את משרד האוצר להגיש בקשות ייחודיות לוועדת הכספים. במהלך חודש **ספטמבר 2016** ביצענו בדיקה מול כל משרד הממשלה על ההעברות הייעודיות והתברר **שרוב התקציבים המיועדים לציבור הערבי עדיין לא אושרו בוועדת הכספים.**

לקראת הכנת מסמך זה בחנו מספר החלטות ממשלה, ובדקנו את התקנות התקציביות במשרדי הממשלה השונים. להלן החלטות הממשלה שנבדקו:

- החלטה מס' 1539 מיום 21.3.2010
- החלטה מס' 59 מיום 7.6.2015
- החלטה מס' 4139 מיום 9.8.2015
- החלטה מס' 2365 מיום 21.12.2015
- החלטה מס' 922 מיום 30.12.2015
- החלטה מס' 1402 מיום 10.4.2016
- החלטה מס' 3708 מיום 11.9.2011
- החלטה מס' 1560 מיום 19.6.2016 "יעדים בתחום החינוך באוכלוסיית המיעוטים".
- החלטה מס' 1559 מיום 19.6.2016 "חיזוק אכיפת דיני תכנון ובנייה"
- החלטה מס' 1877 מיום 11.8.2016

הממצא העיקרי מעלה כי קיים פער גדול בין סכומי ההקצאה ע"פ החלטות הממשלה לבין התקנות התקציביות שפורסמו. הפער הזה מונע ממשרדי הממשלה לבצע את החלטת הממשלה.

כדי להבטיח יישום של החלטות הממשלה יש לקבל ממשרד האוצר את התקנות התקציביות הרלוונטיות. דוח זה מתפרסם עשרה חודשים לאחר החלטת ממשלה 922, ולמרות סיכום עם משרד האוצר, התקנות התקציביות הרלוונטיות בתקציב שנת 2016 לא נמסרו לנציגי הציבור הערבי. פניה למשרדי הממשלה הרלוונטיים עם התקנות תקל על ביצוע החלטות הממשלה.

העברת מצגות ללא מספר תקנה מסודר מקשה על משרדי הממשלה וארגוני החברה האזרחית לוודא כי החלטות הממשלה אכן מתבצעות.

מסע יחסי הציבור שמובילים גורמים במשרד האוצר על גבם של אזרחי המדינה הערבים עלול להפוך לאשליה שתעמיק את המשבר ביחסי המדינה עם האזרחים הערבים. החגיגה התקשורתית על "תכנית 15 המיליארד" שהודלפה ממשרד האוצר חייבת להסתיים, והמעורבים ביצירת האשליה חייבים לפעול ברצינות לסגירת הפערים בשירותים ובתקציב המדינה. חלק גדול מיחסי הציבור נועד לרצות את הקהילה הבינלאומית ובמיוחד את ה-OECD, הבנקים הבינלאומיים כולל הבנק העולמי, האיחוד האירופי וארה"ב שמעניקים הלוואות למדינת ישראל. לא במקרה דוחות ישראל לגופים אלה כוללים פרקים מיוחדים המתייחסים להחלטת הממשלה המדוברת.

בדוח זה ננסה להכניס את הדברים לפרופורציה, הרי תקציב המדינה לשנת 2016 שאושר בכנסת ביום 18.11.2015 עומד על כ-424 מיליארד שקלים, בניכוי תקציבי הביטחון והחזר החובות של המדינה לגופים בינלאומיים נותרים בתקציב לפחות 250 מיליארד שקלים שאמורים להיות מושקעים בתקציבים רגילים ובתקציבי פיתוח. הדיבורים על "השקעות חסרות תקדים" הם הגזמה לכל הפחות. הרי שני מיליארד שקלים בשנה, שאמורים להיות מושקעים בשינוי מנגנוני תקצוב לא יגרמו לסגירת הפערים הקיימים אלא בפועל ירחיבו אותם, במיוחד לאור העובדה שמאז התקבלה אותה החלטה היא כבר הפכה לסמל לסגירת הפערים שהולכים ומתרחבים ברווחה, חינוך, תעסוקה והכשרה מקצועית.

בנוסף לעובדה שהחלק היחסי של שני מיליארד מתוך יותר מ-250 מיליארד הוא זניח, יש לבדוק לעומק את מנגנוני האפליה המופעלים בכל המשרדים הממשלתיים וגורמים לפערים הולכים וגדלים בין יהודים וערבים. כדי לבחון מנגנונים אלה נתייחס לרוב משרדי הממשלה ונשווה בין הצרכים האמיתיים לבין החלטת הממשלה ויישומה.

הדו"ח שחובר על-ידי קבוצת TASC הוזמן על ידי משרד האוצר, ונגזר ברובו. הנתונים שנכללו בו מדאיגים, למרות שכותבי הדוח לא התבקשו לבחון פערים חברתיים בין יהודים לערבים. פערים אלו גורמים בין השאר לשיעורי תמותה בקרב ערבים הכפולים מהממוצע בארץ, שיעורי תחלואה גבוהים מהממוצע שמכבידים על מערכת הבריאות, ועוני שפוגע כמעט בכל משפחה ערביה שנייה.

הפערים בשירותים החברתיים, כגון שירותי בריאות, לא נבחנו על-ידי קבוצת TASC למרות הנתונים שפרסם משרד הבריאות על "התמודדות לאומית עם אי השוויון בבריאות" כבר בשנת 2015.

תחומים אלו לא קיבלו התייחסות ומענה כספי בהחלטת הממשלה 922.

התמודדות עם התחלואות שמקורן באפליה תקציבית מתמשכת תמנע פיצוץ חברתי כתוצאה מאשליית הטיפול.

מסע יחסי הציבור להחלטה 922 הביא לתגובה קיצונית של שרים בכירים וראשי ארגוני ימין קיצוני. אלה התנו את התקצוב לטובת החברה הערבית, באימוץ מדיניות הריסת בתים ואכיפה כוחנית של חוקי תכנון ובנייה. החלטת ממשלה מס' 1722 והצעת החוק שהוגשה בידי הממשלה ואושרה בקריאה ראשונה בידי הכנסת טרם יציאה לפגרת הקיץ תביא להחרפה ביחסים בין הממשלה לאזרחי המדינה הערבים. הכלים שהעמידה הממשלה לרשות היישובים הערבים לא תפתור את מצוקת הדור, התעשייה והתכנון ביישובים הערבים.

במסמך זה נציג את הנתונים לפי משרדי הממשלה השונים.

משרד הכלכלה

תקציב ההוצאה של משרד הכלכלה אמור להגיע לכ-3.7 מיליארד שקלים.

תחומי פעילות המשרד העיקריים כוללים:

עידוד תעסוקת הורים באמצעות סבסוד מעונות, משפחתונים	1.498 מיליארד שקלים
עידוד תעסוקת אוכלוסיות ייעודיות	172 מיליון שקלים
שירות התעסוקה	219 מיליון שקלים
הכשרה מקצועית	873 מיליון שקלים
מנהלת השירות האזרחי לאומי	191 מיליון שקלים
פיתוח תעשייה	183 מיליון שקלים

התקציב המיועד לציבור הערבי במשרד הכלכלה, בהתאם להחלטה 922, בשנת 2016 יעמוד על כ-170.5 מיליון שקלים מתוך כ-3.7 מיליארד שקלים.

לבינוי מעונות יום הוקצו רק 21 מיליון שקלים, מה שמונע ניצול הסבסוד להורים שמגיע לכ-1.5 מיליארד שקלים. תחום ההכשרה המקצועית לא נבדק, למרות חוסר ההתאמה של ההון האנושי הערבי לשוק התעסוקה.

מספר תחומים נבחנו בהרחבה :

פיתוח תעשייה

במגזר היהודי ישנן 168 רשויות לעומת 82 רשויות ערביות. 96.5% מכלל השטחים המיועדים לתעשייה ולמלאכה נמצאים ביישובים יהודים לעומת 3.5% ביישובים הערבים. ההכנסות מארנונה תעשייתית גבוהות יותר באופן משמעותי מאלו מארנונה למגורים. ו אפליה זו בחלוקת השטחים מגבילה את הנגישות לתעסוקה לאוכלוסייה הערבית ומחלישה את הרשויות המקומיות הערביות. ממוצע ההכנסה לתושב יהודי מארנונה ביישובים היהודים עומדת על 359 שקלים לעומת 45 שקלים בלבד ביישובים הערבים. נתונים אלה נכללו בהחלטת הממשלה מס' 922, אך הם לא מניעים את משרד הכלכלה לפעול לתגבור ולמיצוי תקציבים המיועדים לפיתוח אזורי תעשייה ביישובים ערבים. בדיקת הניצול התקציבי של החלטות הממשלה בתחום זה, שיכול למנף את ההכנסות העצמיות של הרשויות הערביות, מצביע על סחבת בניצול הכספים המיועדים למטרה זו.

תקציב ההשקעה בפיתוח תשתיות תעשייה של משרד הכלכלה עומד על 183.292 מיליון שקלים. בדיקת נתוני התקצוב מעלה (סעיף 76 תת תקנות 1001) סכום של 55.201 מיליון שקלים מיועד לביצוע החלטות ממשלה שונות ביישובים הערבים (1539, 4139, 1052, 2861, 3708 וכן 1298). החלטות אלו היו אמורות להיות מיושמות עד סוף שנת 2015 ולא בוצעו. בתקציב המאושר אין זכר להחלטת ממשלה מס' 922.

יישובים שדורשים שדרוג ופיתוח אזורי התעשייה שלהם:

טייבה	דיר חנא	קלאנסווה
טירה	אבו סנאן	דאלית אל-כרמל- עוספיא

כפר קאסם	ג'סר אלזרקא	פורידיס
אכסאל	עראבה	דיר אלסד
שפרעם	גדידה מכר	כפר קרע
ערערה	דבוריה	מגד אלכרום
אום אלפחם	ראמה	באקה גת
לקיה	חורה	טורעאן
נצרת	אלקסום	סכנין
כסרא סמיע	כפר כנא	באקה ג'רביה
טמרה	רינה	ירכא
עבלין	כפר מנדא	כאבול
משהד	ג'לגוליה	

עידוד המגזר העסקי

משרד הכלכלה מייעד לתחום זה סכום של כ-989 מיליון שקלים. מתוכם מחולקים כ-172 מיליון שקלים כמענקים לפי החוק לעידוד השקעות הון, כאשר ההרשאה להתחייב עומדת על 337 מיליון שקלים (תקנה 400101). בנוסף 245 מיליון שקלים יוענקו לחברת אינטל (תקנה 400110). לעידוד המגזר העסקי הערבי נותרו מסלולים בודדים והם:

- **מסלולי תמיכה מנהליים במרכז ההשקעות תוקצבו** בכ-159 מיליון שקלים (תקנה 4002). החלטת הממשלה 922 קבעה שיש להקצות מסכום זה 50% לאזרחים הערבים. בפועל נקבע במצגת של משרדי האוצר והשוויון החברתי כי רק 32.5 מיליון שקלים מיועדים לאזרחים הערבים. לפי דיווח שהמשרד מסר רק 25 מיליון שקלים יצאו למכרזים.
- **עידוד תעסוקה:** כלי זה שהחל לפעול לפני שנים רבות נועד לעודד אנשי עסקים לגייס עובדים ערבים, אנשים עם צרכים מיוחדים וחרדים. מדובר במכרזים אליהם ניגשים עסקים, בעיקר יהודים, שמגייסים עובדים ערבים. כלי זה לבדו לא מבטיח יציבות תעסוקתית. לאחר סיום תקופת המענק חלק גדול מהעובדים מפוטרים. לעסקים בבעלות ערבים שנקלעו למשבר ולא הצליחו לגייס את העובדים חולטו ערבויות שהם נתנו והם נקלעו למשבר עמוק יותר במקום לקבל סיוע.
- **שילוב נשים ערביות בתעסוקה:** משרד הכלכלה והרשות לקידום מעמד האישה נדרשים לגבש תכנית לאומית לשילוב נשים ערביות בתעסוקה. נושא זה, למרות חשיבותו, אינו מרוכז בידי צוות מקצועי מתוקצב להשגת המטרות שנקבעו על ידי הממשלה.
- **עידוד עסקים קטנים ובינוניים:** תוקצב בכ-248 מיליון שקלים (תקנה 4003). מסכום זה הוקצה ליישום החלטה מס' 922 סכום של 11.5 מיליון שקלים בלבד, למרות שהחלטת הממשלה קבעה שיש להקצות לפחות 20% מבסיס המעו"ף.
- **עידוד העברת מפעלים גדולים ליישובים הערבים:** משרד הכלכלה שאמון על יצירת מנגנוני תעסוקה בישראל יוצר למעשה אשליית שיפור בתעסוקת נשים ערביות בחלקי משרה. המשרד שממליץ להעניק מענק המסתכם במיליארדי שקלים לחברה כמו אינטל נמנע מעידוד חברות ענק לעבור ליישובים הערבים. הקמת מפעלים של אינטל בירושלים ובקרית גת התבצעה הודות לתמיכה שהעניק המשרד לחברות. למרות שהמשרד נדרש לעשות זאת הוא מעולם לא העביר

מענקים או הקלות להעברת מפעלים גדולים לאזורי תעשייה ביישובים הערבים, כמו התניית המענק במעבר אינטל לנצרת.

הכשרה מקצועית

משרד הכלכלה מייעד להכשרה מקצועית סכום של 873 מיליון שקלים. החלטת הממשלה מתעלמת מהצרכים המיוחדים של ההון האנושי הערבי ומהצעדים הנחוצים למען התאמתו לשילוב בשוק התעסוקה.

הסבה מקצועית נעשית בשיתוף מספר ארגונים, אך יש לבחון לעומק את התאמת ההכשרות המקצועיות ביישובים הערבים לצרכים של שוק העבודה. נושא זה מעולם לא נבדק לעומק, ומעולם לא גובשה תוכנית ייעודית שנועדה לטפל בהכשרות המקצועיות ביישובים הערבים – זאת במיוחד לאור אחוזי הנשירה הגבוהים, איכות תעודת הבגרות הנמוכה בקרב תלמידים ערבים ושילוב נמוך של אקדמאיות ערביות בשוק התעסוקה.

עידוד תעסוקת אוכלוסיות ייעודיות

תקציב המדינה מייעד לנושא זה סכום של כ-172 מיליון שקלים. בדיקה של נתוני התקציב מעלה כי בתקנה 420121 הוקצו כ-39 מיליון שקלים להקמת **מרכזי הכוון ביישובים הערבים** בהתאם להמלצות ועדת טרכטנברג (החלטת ממשלה 4139). ממצגת שהעבירו משרדי האוצר והשוויון החברתי ביוני 2016 עולה כי הוקצה תקציב של 50 מיליון שקלים לתחום זה, אך טרם פורסם קול קורא להקצאת הכספים.

מעונות יום ומשפחתונים:

התקציב המיועד לעידוד תעסוקת הורים באמצעות סבסוד מעונות ומשפחתונים עומד על כ-1.5 מיליארד שקלים. דוח ועדת טרכטנברג התריע על המחסור במעונות יום ביישובים הערבים.

תקציב בינוי מעונות יום בשנת 2016 (תקנה מס' 410114) עומד על 195 מיליון שקלים. מתוך סכום זה ליישובים הערבים יוקצו 31.5 מיליון שקלים. החלטת הממשלה 922 קבעה שיש להקצות ליישובים הערבים 25% מהתקציב. כאמור, הסכום המיועד מהווה הרבה פחות מ-25%. בנוסף לכך, ולמרות שיותר מחצי שנה עברה, בנומבר פורסם קול קורא לרשויות המקומיות שממתינות להגשת בקשות לבינוי מעונות יום. מדיווח שנמסר בספטמבר 2016 עולה כי המשרד מתכנן להקצות רק 21 מיליון שקלים למטרה זו.

ממצגת שהעבירו משרדי האוצר והשוויון החברתי ביוני 2016 עולה כי לא הוקצה תקציב למשפחתונים ביישובים הערבים.

מצ"ב למסמך זה, בעמוד 41, נספח שכולל רשימה מפורטת של יישובים שהחלו לתכנן מעונות יום וממתינים לתקצוב.

משרד הפנים והרשויות מקומיות

תקציב משרד הפנים	5.376 מיליארד שקלים
תקציב ההעברות לרשויות המקומיות	4.276 מיליארד שקלים
מענקי איזון	כ-2.75 מיליארד שקלים
מענק שר הפנים	100 מיליון שקלים
מענק פיתוח	כ-294 מיליון שקלים
רזרבה לפיתוח ברשויות	82 מיליון שקלים
מענקים לעיר ירושלים	260 מיליון שקלים
שירותי דת לערבים	66 מיליון שקלים
	(התקציב ליהודים 1.75 מיליארד שקלים)

רוב תקציב המשרד, מיועד למענקי האיזון, נועד לתמוך ברשויות המוחלשות . 98% מהרשויות הערביות נמצאות בארבעת האשכולות הנמוכים לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. בדיקה של הקצאות משרד הפנים מעלה כי מתוך כ-5.376 מיליארד שקלים יקבלו היישובים הערבים בשנת 2016 סכום כולל של 1.69 מיליארד. הטיה זו נובעת מחישוב מוטה של הקריטריונים לפיהם מתחלק מענק האיזון.

הרשויות המקומיות:

השלטון המקומי הערבי הוא שק החבטות של תסכול האזרחים הערבים ממדיניות הממשלה. מצוקת השירותים, משבר התעסוקה והעוני מתנגזים ללשכת ראשי הרשויות שנדרשים לתת תשובות לתושבים. זעקת ראשי הרשויות נשמעה היטב במהלך המשא ומתן בין הציבור הערבי למשרד האוצר, שהוביל להחלטה 922.

פילוח ההכנסות העצמיות בין הרשויות השונות, הכנסות שאינן ממגורים, מראה כי קיים פער דרמטי בין היישובים הערבים ליהודים. סך החיוב מארנונה שלא למגורים, כלומר ארנונה מעסקים, לנפש ברשויות הערביות עומד על כ-15% בלבד מהמוצע הארצי.

אנשי האוצר הבינו שראשי הרשויות יספגו את התסכול של הציבור הערבי והחליטו להגדיל חד פעמית את מענקי האיזון ומענקי הפיתוח. ראשי הרשויות הערביות שמפסידים תקציבים שדורשים מאצי"נג יוכלו לנצל תקציבים שהוקצו להם ולא נוצלו. הסדר זה נועד למנוע חזרה לבג"צ בו זכה ועד ראשי הרשויות המקומיות נגד משרד הפנים על אפליית הרשויות הערביות. משרדי האוצר והפנים סירבו לשנות את מנגנוני ההקצאה בתחום זה והתעקשו על הסדר חד פעמי שיסתיים השנה. וועדה לבחינת אפליית הרשויות הערביות התכנסה לראשונה בספטמבר 2016.

העברות לרשויות מקומיות:

ע"פ החלטת הממשלה המדוברת הרשויות הערביות אמורות לקבל תוספות בסכומים הבאים:

רשויות מצטיינות – פרויקטים מחוללי צמיחה	50 מיליון שקלים
מענקי פיתוח	200 מיליון שקלים
מענק חד פעמי – לתקציב האיזון	200 מיליון שקלים

הרשויות הערביות דורשות שינוי מנגנוני תקצוב שיאפשר להן להגדיל את ההכנסות העצמיות. עד לשינוי זה המשרד נדרש לבצע את החלטת בג"צ בנושא הקצאת מענקי האיזון בהתאם לנוסחה שוויונית.

שירותי דת לעדות לא יהודיות:

נושא זה תוקצב בסכום שמגיע לכ-66 מיליוני שקלים המיועדים בעיקר להעסקת אנשי דת מוסלמים ודרוזים. תקנה זו מתעלמת מצרכי הדת של הנוצרים, וכן אינה מקצה תקציבים לבניית מוסדות דת או בתי קברות לאוכלוסייה הערבית. מהנתונים עולה כי הממשלה מקצה פחות מ 0.04% מתקציבה לדתות של האוכלוסייה הערבית.

התקציב המיועד לשירותי דת ליהודים עומד על 1.75 מיליארד שקלים והוא מחולק כדלקמן:

משרד ראש הממשלה – שירותי הדת ליהודים כ-640 מיליון שקלים

משרד החינוך (תמיכות בנושאי יהדות – תקנה מס' 49) כ-1.1 מיליארד שקלים

משרד התרבות כ-9.6 מיליון שקלים*

(*תקנה למוסדות תרבות תורנית – 8.6 מיליון שקלים, תמיכה ברבנים רפורמים – 1 מיליון שקלים)

היערכות לשעת חירום:

נתוני ההיערכות לשעת חירום ביישובים הערבים קשים. הפגיעה באזרחים הערבים בעת מלחמת לבנון השנייה ב-2006 הייתה קשה ביותר: עקב כך שבכפרים ערביים רבים לא הותקנו מקלטים ואזעקות והתושבים הערבים כמעט שלא התפנו מהכפרים והערים, 43% מהאזרחים ההרוגים במלחמה היו אזרחים הערבים (19 מתוך 44). עד היום בחלק גדול מבתי הספר וברשויות המקומיות הערביות לא קיימים מקלטים, ובחלק גדול מהיישובים הערבים אין שירותי כיבוי אש ותוכנית פינוי בשעת חירום כגון בעת מלחמה או רעידת אדמה.

החלטת הממשלה 922 הקצתה לתחום זה 20 מיליון שקלים, שעד כה לא תוקצבו כלל.

משרד הבינוי והשיכון

תקציב משרד הבינוי והשיכון מיועד לפתור את מצוקת הדיור. הוא מטפל במספר נושאים:

מענקי בינוי ושיכון	2.274 מיליארד שקלים
שיכון	1.441 מיליארד שקלים הוצאה
משרד האוצר מעניק הרשאה להתחייב בתחום השיכון עד לסכום של 4.832 מיליארד שקלים (כאשר רוב הכסף מיועד לבנייה חדשה).	

התקציב המיועד לאזרחי המדינה הערבים בשנת 2016 לפי החלטה 922 יעמוד על 351.6 מיליון שקלים, שהם פחות מאחוז מתקציב המשרד.

שר האוצר משה כחלון התעקש לרכז את עבודת הקצאת הקרקעות, תכנון ובנייה, רשות מקרקעי ישראל, סיוע בשכר דירה וסיוע לרכישת דירה ודיור במשרד אחד. זוהי החלטה נכונה שאמורה לייעל את תהליכי התכנון שיובילו לדיור בר השגה. החמרת מצוקת הדיור ביישובים הערבים גורמת לעליית מחירי הדיור גם ביישובים היהודים. זוגות צעירים מהיישובים הערבים בגליל עוברים לנצרת עלית, כרמיאל וחיפה, דבר הגורם לעליית מחירי הדיור ולשינוי אופי היישובים היהודים. משרדי הממשלה, לרבות אנשי הימין הקיצוני המתנחל, מנצלים את מצוקת הדיור והבנייה כדי להביא להתנגשות אזרחית עם המשטרה. עמותת "רגבים" פועלת לקדם חקיקה שתגביר את הריסת הבתים ביישובים הערבים. יישובים שלמים כמו אלעראקיב ואום אלחיראן נהרסו או יהרסו. בתי המשפט פועלים שעות נוספות בהטלת קנסות ומאסרים בפועל נגד אזרחים ערבים שבנו ללא היתר. לעומת זאת "החוות החקלאיות" ואף אזורי מסחר ותעשייה שהוקמו על ידי הקיבוצים מקבלים ארכות והנחות ואף חקיקה ייחודית שתכשיר אותם. מאז דוח ועדת "גזית", שפורסם בשנת 2000 תוגברה מערכת אכיפת החוק ומערכת בתי המשפט והמשטרה בכוח אדם ותקציבים. עתה מקדמים אותם גורמי ימין קיצוני מסע נוסף שיוביל להתנגשות רבתית בין משטרת ישראל לאזרחי המדינה הערבים על רקע מה שהוגדר "אכיפת חוקי הבנייה". ביום 19.6.2016 הממשלה קיבלה החלטה מס' 1559 "חיזוק אכיפת דיני תכנון ובנייה", לאור החלטה זו אושרה באוגוסט 2016 הצעת חוק. הכישלון התכנוני שגורם להפסד כלכלי לאזרחים הערבים מכניס לאוצר המדינה מיליוני שקלים מקנסות.

החלטת הממשלה 922 צמצמה את השינויים בהקצאת משאבים ליישובים הערבים לתחומים הבאים:

תכנון מפורט	33 מיליון שקלים	מבוצע חלקי
תכנון מתארי	16 מיליון שקלים	מבוצע חלקי
יישום המלצות מבניות רוחביות	22 מיליון שקלים	טרם בוצע
הקרן לשטחים פתוחים	16.6 מיליון שקלים	טרם אושר
הסכמים אסטרטגיים והשקעות ממוקדות	64 מיליון שקלים	נחתמו הסכמים
מוסדות ציבור	200 מיליון שקלים	טרם בוצע

תכנון ובנייה:

נכון להיום, רק בארבעה יישובים ערבים (נצרת, טייבה, טירה, אבו בסמה) ישנה ועדה מקומית לתכנון ובנייה (פחות מ-10%). יתר היישובים מקבלים את שירותי התכנון מהוועדות המרחביות שבתחומן הם שוכנים. קיימות 33 ועדות מרחביות לתכנון ובנייה, מתוכן 13 ועדות הכוללות יישובים ערבים בלבד. במרבית הוועדות המרחביות, היו"ר הוא נציג שר הפנים, וליישובים הכפופים יש נציג בלבד. בהתאם נוצרת תלות של יישובים אלו באותן וועדות. היישובים הבאים מועמדים להקמת ועדות מקומיות לתכנון ובנייה: סכנין, עראבה, קלנסוה, טמרה, כפר קאסם, ג'לג'וליה, אום אלפחם, כפר מנדא.

מצוקת התכנון והבנייה ביישובים הערבים מוכרת. בעקבות המחאה החברתית הוקצו כספים רבים למנהל התכנון. כספים אלו נוצלו להעסקת מקורבים וחברות תכנון שאינן מכירות את קשיי התכנון ביישובים הערבים. מנהל התכנון היה אמור להשקיע בשילוב מתכננים ערבים בצוותי התכנון, אך הוא מינה עשרות צוותי תכנון ליישובים ערבים כמו ערעה, ג'סר אלזרקא ועראבה על טהרת המתכננים היהודים. ברוב המקרים אותם צוותים התקשו להבין את האתגרים החברתיים הקיימים ביישובים הערבים. הם אף הציעו תכנון שאינו תואם את הצרכים ואת הציפיות של הרשויות הערביות והתושבים. לא מדובר במחסור בכספים. הכספים שיועדו לתכנון יכלו לקדם את הנושא, אך מנהל התכנון התעלם מהצרכים הייחודיים של היישובים הערבים. במנהל כמעט ואין עובדים ערבים, והייצוג הערבי במועצה הארצית לתכנון ובנייה קטן במיוחד. מתכננים ערבים רבים שנותרו ללא תעסוקה מבקרים בחריפות את צוותי התכנון שנכשלו במשימת שיתוף הציבור.

ולתמ"ים:

מספר יישובים ערבים נכנסו לתהליך וועדות התכנון המהירות ואושרו עבורם תוכניות פיתוח גדולות. ליישוב כמו טורעאן תוכננה תוספת של 900 יחידות דיור, בישוב כמו פורידיס תוכננו מאות נוספות. הכללת יישובים ערבים בתוכניות מהירות תסייע לפתור את מצוקת הדיור, אך בין ההחלטה העקרונית ליישום בפועל קיים פער גדול.

בדיקה מעמיקה של רשימת חברי הוועדה למתחמים מועדפים לדיור מעלה כי אין בה אף נציג ערבי.

רישום זכויות בקרקעות:

על מנת להביא לידי רישום יש צורך בדרי"כ בהליך תכנוני מדורג הכולל תכנון מפורט ככל שלא קיים, תכנית חלוקה ופירוק שיתוף קנייני בהסכמה או במקרים אחרים תכנית איחוד וחלוקה שיכולה להשתלב עם תכנון מפורט ולבסוף עריכת תצ"ר.

המחסור בתוכניות מסוג זה נובע מקשיים שונים. חלק מהקשיים יוותרו לטיפול של מערכת המשפט. למשל, ריבוי יורשים שאינם מסכימים ביניהם והעדר אסמכתאות מהבעלים המקורי של הנכסים. עם זאת, ישנם קשיים וחסימים לרישום הנכסים אשר התערבות ממשלתית תוכל לסייע להסרתם. עיקרם הוא העדר מימון לתוכניות מפורטות, תכניות חלוקה ותוכניות לצרכי רישום, חוסר מודעות לחשיבות הרישום והתמשכות ההליכים.

רישום קרקעות- משרד המשפטים:

במשך שנים התרשלו משרדי הממשלה ברישום קרקעות ביישובים הערבים. המדינה ידעה לשמור על קרקע בבעלות המדינה וניהלה משפטים נגד מי שעשה שימוש בקרקע מופקעת בתוך היישובים הערבים. ההזנחה רבת השנים גרמה לקשיים בבניית המוסדות לזוגות צעירים ומנעה קבלת משכנתאות והלוואות דיור. כחלק מחוק ההסדרים משרד המשפטים אמור היה לזרז הליכי רישום. החלטת הממשלה הקצתה 5 מיליון שקלים למטרה זו. במצגת שהעביר משרד האוצר לראשי הרשויות הערביות סעיף תקציבי זה נעלם.

החלטת הממשלה 922 תקצבה פעולות מסוימות שדורשות התמחות וכוח אדם ייחודי שסייע ברישום מקרקעין והסדרת חלוקת האדמות בין יורשים וכדומה. בשלב זה משרדי הממשלה הרלוונטיים לביצוע החלטה זו כמו משרד המשפטים לא תוקצבו ליישום מטרה זו.

מענקי בינוי ושיכון

2.274 מיליארד שקלים

האפליה המערכתית בהקצאת המשאבים לסיוע לזוגות צעירים נמשכת, במקביל לקיצוץ שעשתה הממשלה במענקים והלוואות דיור בישראל בכלל. כיום כמעט ואין שוק משכנתאות, מענקים והלוואות לזכאים ערבים. הקריטריונים שגובשו עבור עולים חדשים, מענקים לקיבוצים ומושבים, עיירות פיתוח וכד' הדירו את הציבור הערבי.

בעיה נוספת עליה מדווחים זוגות צעירים היא יחס הבנקים למשכון נכסים ביישובים הערבים ובשכונות הערביות ביישובים מעורבים. קשיי רישום מקרקעין וצורת הבעלות על אדמות ודירות מונעת מ-98% מהזוגות הצעירים גישה לשוק המשכנתאות המסודר. במקום זאת פורח שוק שחור של הלוואות שמקשה על ניהול סדיר של משק הבית.

פתרונות דיור:

קבינט הדיור מוסמך להכריז על מתחמים מועדפים לדיור. בשנתיים האחרונות קודמו מספר יישובים בתהליך מזורז. תוכנית משרד השיכון לקידום פתרונות דיור הגדירה שני סוגים של יישובים בלבד:

1. יישובים אסטרטגיים (סה"כ רב שנתי 352 מיליון שקלים)
2. יישובים הזכאים להשקעות ממוקדות (סה"כ רב שנתי 330 מיליון שקלים)
3. החלטת הממשלה הקצתה סכומים נוספים לתחומים שהוזנחו בעבר והם:
בניית מוסדות ציבור (סה"כ 595 מיליון שקלים)
4. קרן לשמירה על שטחים פתוחים (סה"כ 133 מיליון שקלים).

התקציב, השנתי והרב שנתי, שהוקצה לנושא בידי הממשלה חולק בהתאם.

יישובים אסטרטגיים (יישובים שקיבלו תקצוב מוגבר) :

שם יישוב	מלאי תכנוני על קרקע מדינה ואדמה פרטית (במיליוני שקלים)	תקציב ייעודי בשנת 2016 (במיליוני שקלים)
נצרת	5.038	3.09
אום אלפחם	5.230	2.23
טייבה	3.910	1.38
שפרעם	2.947	1.50
טמרה	8.100	3.00
סחנין	3.859	2.04
באקה	2.356	1.01
טירה	0	0.76
ערערה	0.850	1.43
עראבה	1.774	1.52
כפר קאסם	4.222	1.46
כפר כנא	3.425	1.45
ג'דידה מכר	9.020	1.84
כפר מנדא	2.870	1.62
יפיע	1.225	0.87

מחירי הדיור ביישובים הערבים:

ניתן לזהות מגמת עלייה במחירי הדיור בשנים האחרונות ביישובים הערבים. מסקר שנערך בנצרת, על ידי המרכז הערבי לתכנון אלטרנטיבי נמצא כי מחיר דירה ממוצע בשכונה חדשה שקול לכ-190 משכורות ממוצעות במשק כאשר הממוצע הארצי עומד על 139 משכורות. משרד השיכון טוען כי הוא תכנן בינוי 30 אלף יחידות דיור ביישובים הערבים. בפועל, שווקו רק 21% מיחידות הדיור שתוכננו לעומת 71% מיחידות הדיור שתוכננו ויועדו ליישובים יהודיים או מעורבים. עד כה לא פורסמו מכרזים לבניית שכונות חדשות באף אחד מהיישובים הערבים הממתנים לתקציבים.

פעולות פיתוח במרקם הוותיק – גרעיני היישובים:

סעיף זה מתוקצב בכ-279 מיליון שקלים. החלטת הממשלה מתעלמת מגרעיני היישובים הערבים. רשימת היישובים שנבחרו כדי לשלב אותם בתוכנית שיקום השכונות שחודשה לא כוללת יישובים ערבים. גרעיני היישובים הערבים הם העניים והצפופים ביותר. הרחבת כבישים לכניסת תחבורה ציבורית אינה אפשרית ופיתוח מוסדות ציבור כמעט ואינה מעשית.

מוסדות ציבור:

סקר צרכים שנערך על ידי משרד התרבות בעקבות עתירת מרכז מוסאוא מראה כי אין ביישובים הערבים מוסדות ציבור שיעניקו שירותי תרבות ראויים, אין אולמות הופעות ראויים, אין מוזיאונים, אין סינמטקים ואין בתי ספר לתיאטרון או אומנויות. גם חלק גדול ממשרדי הרשויות הערביות נמצא במבנים לא ראויים, רוב המחלקות לשירותי רווחה נמצאות במבנים לא ראויים. במשך חמשת השנים האחרונות לא ניתנו מענקים לבינוי מוסדות ציבור ביישובים הערבים. משרד השיכון מנסה לקבל את ההקצאה הקטנה כדי להשקיע אותה בשכונות החדשות שאמורות להיבנות. לעומת זאת השכונות הוותיקות והצרכים הדחופים במרכזים קהילתיים, שירותי רווחה ימתינו להקצאה.

בניגוד להחלטת הממשלה, תקנה 0304 שכותרתה "פיתוח תשתיות ומוסדות ציבור ביישובי המיעוטים" מתוקצבת רק בכ-27 מיליון שקלים (במקום ב-200 מיליון שקלים שהיו אמורים להיות מיועדים למטרה זו בהתאם להחלטת הממשלה). יש לציין שמשרד השיכון מדווח שוועדת הכספים הקצתה את הסכום בהחלטה ייעודית.

רשות מקרקעי ישראל

תקציב ההוצאות של רשות מקרקעי ישראל יעמוד על כ-8.404 מיליארד שקלים.

החלטת הממשלה התעלמה מהתקציב הייחודי של הרשות.

הרשות ששולטת למעשה על רוב מקרקעי המדינה גרמה לעליית מחירי הדיור. הפקעת קרקעות מאזרחי המדינה הערבים ומדיניות אפליה שבוצעה על ידי רשות מקרקעי ישראל והקן הקיימת לישראל פגעו כלכלית בחברה הערבית. ביקורת שיפוטית על מדיניות המקרקעין הביאה לשינוי מסוים, אך עדיין עובדי הרשות רואים בעצמם שומרי קרקעות המדינה נגד אזרחיה הערבים.

הפעילות העסקית של הרשות הביאה לה רווחים גדולים. הקרקע הפרטית של אזרחי המדינה הערבים ממשיכה להיות מטרה של הרשות. אותה רשות שמקצה קרקעות למטרות דיור ובינוי יישובים, מסדירה חוות חקלאים בנגב נלחמת בזכות הבדואים על אדמותיהם.

קרקעות המדינה המעטות המצויות בקרבת הרשויות סובלות בדרך כלל ממגבלה תכנונית כפולה: הקרקעות לא נכללות בשטחי פיתוח בתמ"א 35 ומוניציפאלית הקרקעות מצויות מחוץ לשטחי השיפוט של הישוב. קידום תכניות משמעותיות בקרקע מדינה עבור היישובים הערבים מחייב לעיתים קרובות מתיחה של גבולות היישוב ו/או של שטחי הפיתוח בתמ"א 35 והלימה ביניהם. כמו כן, תכניות רבות בשולי הישוב הכוללות מקרקעי ישראל אינן תואמות תכניות מתאר מחוזיות וארציות אחרות בנוסף לתמ"א 35. אך נכון לעת הזאת, מרבית קרקעות המדינה אינן זמינות לתכנון למגורים, דבר המקשה מאוד על הגדלת היצע הדיור ביישובים הערבים, מקומות בהם לא מקודמת בנייה עצמית בקרקעות פרטיות.

הקן לשטחים פתוחים:

הקן לשטחים פתוחים הנמצאת ברשות מקרקעי ישראל מתוקצבת בכ-100 מיליון שקלים. החלטת הממשלה 922 קבעה ש"הקן תקצה משאבים לפיתוח שטחים פתוחים ביישובי המיעוטים בהתאם לחלקם היחסי באוכלוסייה". לפי החלטת הממשלה סכום זה אמור להגיע ל-16.6 מיליון שקלים. סכום זה לא מסומן בתקציב המדינה. הנהלת הקן טרם התכנסה כדי לאשר את התקצוב.

הקן הקיימת לישראל:

יש לציין שרשות מקרקעי ישראל מתכננת להעביר בשנת 2016 מיליארד שקלים לקן הקיימת לישראל. הקן הקיימת מכריזה כי היא מיועדת ליהודים בלבד ותקציבה משמש בין היתר להשתלטות על קרקעות הערבים הבדואים בנגב. בכפר אלעראקיב למשל מבצעת הקן ייעור על אדמות התושבים המופקעות.

הישובים הערבים בדואים בנגב:

לפי החלטת הממשלה מס' 1877 מיום 11.8.2016 בנושא "תכנית לפיתוח חברתי וכלכלי לחברה הבדואית בנגב" הוחלט בהמשך להחלטת ממשלה מס' 3708 מיום 11.9.2011 שעניינה "תכנית לקידום הצמיחה והפיתוח הכלכליים של האוכלוסייה הבדואית", ומתוך הכרה בחשיבות הפיתוח החברתי-כלכלי בחברה הבדואית בנגב כדלקמן:

1. להביא לאישור הממשלה הצעת החלטה מפורטת בנוגע לפיתוח חברתי-כלכלי לחברה הבדואית בנגב בשנים 2017-2021 עד יום 30.9.2016. עד כה לא הובאה החלטה.
2. לצורך כך, יוקצו המשאבים שעמדו בהחלטה 3708 וכן יוקצה תקציב מזומן ותקציב הרשאה להתחייב בהיקף שייקבע ובהתאמה לתוספת התקציב המפורטת להלן:
 - ב-2018 תוספת תקציב מזומן של 30 מיליון
 - ב-2019 תוספת תקציב מזומן של 60 מיליון
 - ב-2020 תוספת תקציב מזומן של 138 מיליון
 - ב-2021 תוספת תקציב מזומן של 156 מיליון
3. בנוסף, קבעה הממשלה כי האוכלוסייה הבדואית בנגב תקבל לפחות את חלקה היחסי מתוך אוכלוסיית המיעוטים בישראל, מהתקציבים המוקצים בהתאם להחלטת הממשלה מס' 922 מיום 30.12.2015 שעניינה "פעילות הממשלה לפיתוח כלכלי באוכלוסיית המיעוטים בשנים 2016-2020", למעט סעיף 7 להחלטה.

הטיפול בכפרים הלא מוכרים בנגב:

מצוקת הכפרים הלא מוכרים בנגב הועברה לטיפול שר החקלאות אורי אריאל. בעקבות החלטת ממשלה קודמת והקפאת הצעת חוק פראוור הממשלה קיבלה החלטה לכלול בהחלטה 922 גם את הכפרים הבדואים בנגב.

"הרשות להסדרת הבדואים"

בסעיף 98 תקנה 2209 של רשות מקרקעי ישראל מוקצים 203 מיליון שקלים כהוצאה תחת הכותרת "הרשות להסדרת הבדואים". מתוך זה מוקצים 90 מיליון שקלים למה שמוגדר "הסדרי קרקעות עם הבדואים" ועוד כ-80 מיליון שקלים לתכנון ופיתוח (220899). בדיקה של ניצול סעיפים אלה משנים קודמות מראה שהניצול שלהם נמוך ביותר, והיתרה מועברת למטרות אחרות, כולל להתנחלויות בשטחים.

רשות הבדואים:

משרד האוצר מתקצב את רשות הבדואים ישירות בסעיף 83 תקנה 0403 בסכום של 80 מיליון שקלים בהוצאה מותנית בהכנסה וב-105 מיליון שקלים בהרשאה להתחייב. רשות זו מבצעת בעיקר פעולות פינוי ורדיפה אחר התושבים הערבים הבדואים בנגב.

הרשות מרכזת פעילות הריסת כפרים ופינוי תושבים, במקום להסדיר את היישובים כפי שנעשה בנושא "חוות בודדים". יש לציין שהערבים הבדואים בנגב מנצלים פחות מ-2% מאדמת הנגב.

משרד החינוך

50.861 מיליארד שקלים	תקציב משרד החינוך עומד על
898 מיליון שקלים (והרשאה להתחייב 1.193 מיליארד שקלים)	בניית כיתות לימוד
1.137 מיליארד שקלים / 519 מיליון שקלים	החינוך העצמי ומעין החינוך התורני
426 מיליון שקלים	מוכר שאינו רשמי
3.005 מיליארד שקלים	חינוך התיישבותי
3.574 מיליארד שקלים	תכניות חינוכיות משלימות
1.128 מיליארד שקלים	תמיכות בנושאי יהדות
96 מיליון שקלים	טלוויזיה חינוכית

משרד החינוך הוא אחד המשרדים הגדולים ביותר בממשלה. נתוני הישגי התלמידים הערבים מצביעים על פערים משמעותיים שנובעים מרמת ההשקעות הבלתי מספקת בחינוך בחברה הערבית. המשרד היה אמור לבצע שינויים בתחומים הבאים: חינוך לא פורמאלי (תוספת 130 מיליון שקלים), שיפור איכות ההוראה (55 מיליון שקלים), השכלה גבוהה (טרם נקבע) ויישום תקצוב דיפרנציאלי (1.4 מיליארד שקלים). דיווח המשרד בספטמבר מעלה כי רוב התקציבים טרם הוקצו, וקיים ספק לגבי כוונת המשרד לבצע את תחום התקצוב הדיפרנציאלי.

דוח TASC שהוכן עבור משרד האוצר באוגוסט 2015 קבע שטיוב מבנה הסלים יעלה בשנה 1.4 מיליארד שקלים ובחמש שנים כ-7 מיליארד שקלים.

ביום 19.6.2016 הממשלה קיבלה החלטה מס' 1560 בה נקבעו יעדים בתחום "החינוך בקרב המיעוטים", החלטה זו לא תוקצבה.

מבחינת הפערים בתשומות זהו מספר עיוותים מרכזיים ברמת מנגנוני ההקצאה:

- קיים פער אבסולוטי בתקצוב שעות הלימוד של תלמידים ערבים, לעומת תלמידים יהודים בכל מדדי הטיפוח¹ ובכל שלבי ביה"ס, אשר אף הולכים וגדלים במעלה שלבי מערכת החינוך – תלמידים יהודים ממדד טיפוח חלש מקבלים תקצוב גבוה מאשר תלמידים דומים בחברה הערבית. הפער עומד על כ-30% בחינוך היסודי, מאמיר לכ-50% בחטיבת הביניים ומגיע לכ-75% בתיכון.
- מעבר לזאת, היעדר דיפרנציאליות מספקת בין רמות הטיפוח בחברה הערבית, מביא לפערים גבוהים בין תלמידים ערבים לתלמידים יהודים. ובהתאם לכך לפערים משמעותיים ביותר בין

¹ אומדן בו נעשה שימוש לצורך תקצוב החינוך, המשקלל בעיקר מצב כלכלי-חברתי של הורי התלמיד לצד מדד פריפריאליות של היישוב

התלמידים החלשים בחברה הערבית (אשר עומדים על למעלה מ-60% מכלל התלמידים הערבים) והתלמידים החלשים בחברה היהודית.

- ככל הנראה, הגורם המרכזי לפער בתקציב בין החברות הערבית והיהודית טמון בתקציב סלי התוספת. סלי תקציב אלו מהווים כ-30% מתקציב השעות הכולל. למרביתם לא קיים מנגנון תקצוב מוגדר לחלוקה, ובכל מקרה זה אינו מבוסס על מדד טיפוח אשר מבטיח הקצאה "מפצה" לתלמידים חלשים, ובפרט אינו מאפשר תקצוב שוויוני לתלמידים מהחברה הערבית. כמו כן, קיים ריבוי של סלי תוספת המקשה על חלוקה ומעקב אחידים לפי קריטריון סוציו-אקונומי ברור.

היעדים וההמלצות על-פי דוח TASC:

בהמשך למיפוי הפערים הקיימים והסקירה ההשוואתית, גובשה רשימת ההמלצות בתחום החינוך. היעדים וההמלצות בתחום החינוך כוללים:

יעדי תפוקה מרכזיים:

- העלאת שיעור התלמידים הערבים בעלי תעודת בגרות איכותית ל-41% מתוך כלל התלמידים הערביים בשנת 2025 לעומת 23% כיום (זאת בהשוואה ל-47% באוכלוסייה היהודית). יעד זה שואף למעשה להכפיל את אחוז הזכאים לבגרות איכותית בקרב התלמידים הערבים, ולפיכך צפוי לצמצם משמעותית את הפער בהישגים בין שתי החברות.²
- על מנת לעמוד ביעד זה, צריך לקבוע אבן דרך לטווח קצר-בינוני שתתבסס על ציוני מבחני פיזה. כך יש לקבוע יעד לפיו הפערים בציוני המבחן בין תלמידים יהודים לתלמידים ערבים יצטמצמו בחצי עד שנת 2020.
- צמצום שיעור הנשירה בחברה הערבית כך שבשנת 2020 יעמוד על לא יותר מ-8%. שיעור הנשירה נכון לשנת 2014 עומד על כ-14%.

יעדי תשומה מרכזיים:

- בהתחשב במנגנון ההקצאה בתחום, יש לקבוע יעדי תשומה ברורים, לצד קביעת יעדי תפוקה:
 - ♦ השוואת תקצוב שעת הלימוד בין החברה היהודית לחברה הערבית בכל מדדי הטיפוח. בנוסף, יש לבחון את סוגיית "עברית כשפה שניה" ולשקול תוספת תקציב ייעודית ללימוד שפה שניה נוספת (עברית לצד אנגלית) לתלמידים ערבים, אשר עברית אינה שפת האם שלהם. זאת גם אם כתוצאה מכך תלמיד ערבי יתקצב יותר מתלמיד יהודי.
 - ♦ השלמת המתווה לצמצום פערים בתקציב שעות הלימוד ביסודי ובחטיבות הביניים, כך שתלמיד מבית ספר חלש יקבל 60% יותר בהשוואה לתלמיד מבית ספר חזק.

² השגת יעד זה צפויה לצמצם את הפער בין שיעור מקבלי בגרות איכותית בין החברה הערבית ליהודית ל-20% לעומת 50% היום.

המלצות לתיקונים במנגנוני ההקצאה הממשלתיים:

- טיוב מבנה סלי התוספת בתקציב החינוך: איגום סלים למספר סלים מרכזיים, והקצאתם לפי קריטריונים ברורים ושקופים המבוססים על מדדי טיפוח (זאת על מנת להוביל לתקצוב יתר של תלמידים חלשים – הן בחברה הערבית והן בחברה היהודית)
- שינוי משקל סל הטיפוח בתקציב שעות הלימוד, כך שיגדיל את היחס בין תלמידים חלשים לחזקים (בהתאם לתהליך המבוצע כיום בתקציב משרד החינוך).

▪ **משרד החינוך דחה את המלצות צוות TASC ולא מבצע את תקצוב ההמלצות בתחום חלוקה מחדש של שעות הטיפוח התוספתיים.**

- תקציב החינוך הבלתי פורמאלי עומד על כחצי מיליארד שקלים ורק חלק קטן ממנו מגיע לאוכלוסייה הערבית הזקוקה לו בשל היותה אוכלוסייה ענייה שיכולתה להשקיע בחינוך בלתי-פורמאלי נמוכה.
- הגדלת השקיפות בנתוני משרד החינוך בכל הנוגע לתקציב וחלוקתו.

הסעיפים המעטים שאושרו בהחלטה 922 לא נותנים מענה לסגירת הפערים:

שיפור איכות ההוראה אמור להיות מתוקצבת ב-55 מיליון שקלים

חינוך בלתי פורמלי אמור להיות מתוקצבת ב-130 מיליון שקלים

כיתות לימוד התקציב הקיים, כולל הרשאות לא מנוצלות בעקבות קשיים שמערימות רשויות התכנון ורשות מקרקעי ישראל.

סעיף 60 תקנה 0210 מיעד לבינוי כיתות חדשות ביישובים הערבים והדרוזים סכום של כ-125 מיליון שקלים, סכום זה לא ייתן מענה למחסור בכיתות לימוד שנאמד בכ-3000 כיתות. כמובן יש לקחת בחשבון את ההשלכות השליליות של מחסור בכיתות לימוד ביישובים ערבים על אפשרויות העסקתן והעסקתם של מורות ומורים ערבים ש-40% מהם מובטלים כיום.

יש לציין שלקראת תקציב השנים 2017-2018 הממשלה החליטה לאשר בניית 15,000 כיתות לימוד בכל רחבי הארץ. יש לפעול ליישום מלא של ההחלטה שיכול לשפר את הישגי התלמידים.

השכלה גבוהה

כ-10 מיליארד שקלים

התקציב המיועד להשכלה גבוהה בשנת 2016 עומד על

ההפסד השנתי שנגרם כתוצאה מעזיבת האוניברסיטאות בישראל על-ידי סטודנטים ערבים שלומדים בירדן ובשטחים הכבושים נאמד ב-300 מיליון שקלים בשנה. כבר ב-2006 התריע מרכז מוסאוא בפני החשב הכללי של האוצר באותם ימים, ירון זליכה, על הצפוי להון האנושי הערבי בגלל האפליה נגד הסטודנטים הערבים. רק בעקבות מאבק מתמשך החליטה המועצה להשכלה גבוהה להפעיל תוכנית לשילוב הערבים והחרדים שמטרתה להנגיש את ההשכלה הגבוהה לקבוצות אוכלוסייה אלו.

תוקפה של החלטת הממשלה הקודמת בנושא זה יפוג בסוף שנת 2016. טרם גובשה החלטת ממשלה חדשה, אך המועצה להשכלה גבוהה מדווחת כי קיימת החלטה לחדש את תקצוב הנושא.

התקציבים שהוקצו בשנת 2016 ליישום החלטת הממשלה המדוברת מחולקים לפי הפירוט הבא:

הרחבת הנגישות לתואר ראשון	54 מיליון שקלים
מלגות לתואר ראשון	11 מיליון שקלים
מלגות לתארים מתקדמים	10 מיליון שקלים
פיילוט שער לאקדמיה	4.5 מיליון שקלים
הרחבת נגישות בפריפריה ומרכז מידע	11.5 מיליון שקלים

יש לפעול לגיבוש תכנית רב שנתית חדשה שתאומץ בידי המועצה להשכלה גבוהה ותתקצב בידי הועדה לתכנון ותקצוב.

משרד הרווחה

6.473 מיליארד שקלים

תקציב משרד הרווחה עומד על

תחומי הרווחה והבריאות של הציבור הערבי מוזנחים ביותר. אלה שני תחומים מהם התעלמה החלטת הממשלה 922 למרות הפערים הגדולים בתחלואה, נכויות, עוני, רעב ותמותה גבוהה ממנה סובלים האזרחים הערבים בשיעורים גבוהים יותר מהיהודים.

דוח הביטוח הלאומי לשנת 2014 מצביע על כך ש-52.6% מהמשפחות הערביות חיות מתחת לקו העוני לעומת 13.6% מהמשפחות היהודיות.

בחברה הערבית נצפתה עלייה בתחולת העוני של המשפחות בתקופה המקבילה מ-51.7% בשנת 2013 ל-52.6% בשנת 2014. יחד עם זאת מספר הנפשות והילדים העניים בקרב האוכלוסייה הערבית ירד בכ-4%. ירידה זו מיוחסת לשינויים דמוגרפיים בחברה הערבית, ובפרט לירידה בגודל המשפחות.

נתוני הנזקקות לסוגי הקצבאות השונים מחייבים טיפול במוקדי המצוקה. מומים מולדים, נכויות כתוצאה מתאונות עבודה, עבריינות, שימוש בסמים וכד' עולים למשק המדינה יותר מההשקעה במניעה.

הנטל על שירותי הרווחה מתחלק בעיקר בין משרד הרווחה למוסד לביטוח לאומי שאמור לנהל קופה ייחודית לסיוע לנזקקים. תהליך מיצוי הזכויות מול שני המוסדות הממשלתיים ומול חברות הביטוח הפרטיות דורש ידע מקצועי. הקמת מרכזי מיצוי זכויות וסיוע לנזקקים לשירותי הרווחה מייעלת את השימוש בכספים המיועדים למטרה זו.

שיטת המאצי'נג שהונהגה למימון שכר עובדים סוציאליים מונעת העסקת צוותים מקצועיים ביישובים ערבים רבים שסובלים ממצוקה כלכלית חברתית. ביטול שיטת המאצי'נג ישפר את הליך הטיפול בנזקקים. במקביל יש לוודא שהצוותים שמגויסים, לרבות בוגרי האוניברסיטאות בירדן ובשטחים, יקבלו את הידע הדרוש למיצוי זכויות הפונים.

תוכנית המשרד לטיפול בעוני:

בעקבות המלצות הוועדה לבדיקת העוני בישראל, דוח ועדת אלאלוף, תוקצבו בשנת 2016 תכניות "נושמים לרווחה" שהוקמו ב-94 יישובים ומרכזי "עוצמה" שהוקמו ב-103 יישובים (מתוכם יותר מ-50 יישובים ערבים) בסכום כולל של 100 מיליון שקלים. תוכניות אלה יטפלו ב-16,500 משפחות בכל רחבי הארץ. תקציב זה לא נותן מענה לטיפול בכלל המשפחות שחיות מתחת לקו העוני.

דרישות תקציביות:

- ביטול שיטת המאצי'נג במימון עובדים סוציאליים
- הרחבת תוכניות המאבק בעוני, כולל הקמת מרכזי זכויות וטיפול פרטני.
- העמקת השירותים לטיפול בזקנים.
- העמקת השירותים לטיפול בנערות ונשים במצוקה.
- הרחבת השירותים לטיפול בקבצנות וניצול ילדים.
- הרחבת השירותים לשיקום אסירים ושילובם בקהילה.
- יישום תוכנית להקמת לשכות רווחה, במקום אלה השכורות.

משרד הבריאות

29.178 מיליארד שקלים

תקציב משרד הבריאות

שיעור תמותת התינוקות בישראל עומד על 3.3 לאלף לידות חי. בקרב יהודים השיעור עומד על 2.4 ובקרב הערבים על 6.3. הסיבה המובילה היא מומים מולדים, שניתן לגלות בבדיקות גנטיות. משרד הבריאות החליט דווקא לצמצם אותן. מרכז מוסאוא עתר נגד החלטת משרד הבריאות והעתירה תלויה ועומדת בפני שופטי בג"צ, בהמתנה לשינוי בעמדת משרד הבריאות.

שיעורי תמותה גבוהים: שיעורי התמותה מושפעים מגורמים חברתיים כלכליים, וניתנים לצמצום במידה ניכרת על ידי שימוש ברפואה מונעת, שינוי בסגנון חיים ובתנאים הסביבתיים. השיעורים הגבוהים ביותר של תמותה נמצאים ביישובים אעבלין, ג'סר אזרקא, פורידס וקלנסווה. במרכז הארץ היישובים עם שיעורי תמותה גבוהים הם טייבה, טירה ולוד, יישוב עם אוכלוסייה מעורבת. ביישובים כסיפה, ערעה, רהט ושגב שלום נצפים העומסים הגדולים ביותר בטיפות החלב ברחבי הארץ.

תוחלת חיים: נמשכת הירידה בתוחלת החיים של גברים ערבים מ-78 שנה בשנת 2013 ל-76.9 בשנת 2014.

מחלות ייחודיות – סכרת וקדחת מלטה: שיעורי התחלואה הגבוהים בנפה הצפונית מוסברים על ידי הרכב האוכלוסייה הערבית המאופיינת בשיעורי סוכרת גבוהים יותר. ביישובים הערבים קיימת בעיה ייחודית של צריכת מוצרי חלב מעדרים שלא נמצאים בפיקוח. בכל שנה נרשמים מקרים רבים של מחלת קדחת מלטה. חוסר המודעות למחלה ולדרכי מניעתה דורשת טיפול.

מחסור בפסיכולוגים: מתוך כ-12,000 פסיכולוגים רק 608 הם ערבים. למרות המחסור משרד הבריאות והמועצה להשכלה גבוהה אינם מסייעים בהכשרה ובהתמחות.

תקציב מצומצם לסגירת פערים בבריאות: בשנת 2014 חולקו תמיכות בסך 10 מיליון שקלים לצמצום פערים חברתיים וגיאוגרפיים. בשנים 2015-2016 גובשו ופורסמו קריטריונים לחלוקת 20 מיליון שקלים. לא ברור אם כספים אלה חולקו, בכל מקרה מדובר בתקציב קטן בהשוואה לצרכים ולפערים בשירותי בריאות. בשנת 2016 פועל משרד הבריאות לגבש תוכנית עבודה רב שנתית 2017-2020. יש לפעול לשילוב אנשי צוות ערבים בגיבוש תוכנית העבודה. כמו כן יש לוודא שצוותי מומחים יוזמנו לדיונים לגיבוש תוכנית העבודה.

המלצות מרכז מוסאוא לטיפול בבעיות בריאות שמקורן בעוני:

- תקצוב בדיקות גנטיות לכל המשפחות בסיכון.
- הקמת מרפאות לאם ולילד, כולל תקצוב מרפאות ניידות לכפרים הלא מוכרים.
- הקמת בתי חולים קדמיים ביישובים הערבים בהתאם לתקנים בינלאומיים.
- תיקצוב בינוי והרחבת בתי החולים בנצרת, כולל תקצוב התמחויות ייחודיות.
- הקמת בית ספר ערבי לרפואה בנצרת.
- הקמת פורום לקידום מקצוע הפיזיותרפיה בחברה הערבית.
- גיבוש תוכנית לאומית לטיפול במחלות כרוניות והתאמה תרבותית של הטיפול.
- טיפול ממוקד במחלות הסוכרת וקדחת מלטה בחברה הערבית, כולל קמפיין להעלאת המודעות לגורמי הסיכון להתפרצות המחלה, חיסון עדרים ואיתור עדרים נגועים.
- תקצוב תוכנית ייחודית לסגירת הפער בשירותים פסיכולוגיים ופסיכיאטריים.
- תקצוב תכנית להכנת בוגרי אוניברסיטאות בחו"ל למקצועות הרפואה השונים.

משרד התחבורה

תקציב המשרד עומד על	15.437 מיליארד שקל
תמיכה בתחבורה הציבורית	5.2 מיליארד שקלים בהוצאה נטו
	14.2 מיליארד שקלים בהרשאה להתחייב.
פיתוח המערכות להסעת המונים	1.659 מיליארד שקלים
פיתוח הרכבות הכבדות	1.953 מיליארד שקלים
פיתוח כבישים בינעירוניים	4.8 מיליארד שקלים בהוצאה נטו
	8.4 מיליארד בהרשאה להתחייב.
פיתוח כבישים עירוניים	899 מיליון שקלים בהוצאה נטו
	2 מיליארד בהרשאה להתחייב

מתוך סכומים אלה הממשלה תקצבה בהחלטה 922 את הסכומים הבאים:

תחבורה ציבורית – שריון 40% מהתוספת השנתית לסעיף זה (כ-300 מיליון שקל).

כבישים עירוניים- תקצוב 220 מיליון שקלים

כבישים בין עירוניים – הקצאת 100 מיליון שקלים.

השוואת הנתונים מעלה בבירור כי בקצב הזה לא יסגרו הפערים בשירותי התחבורה בין היישובים הערבים ליישובים היהודים. לא חל שינוי במנגנון התקצוב. הפערים ישמרו ויגדלו ויביאו להמשך הקטל בכבישים לו אנו עדים שנים רבות.

דוח TASC שהוזמן על ידי משרד האוצר קבע:

ברמת הנגישות לתחבורה ציבורית, הפער המרכזי בא לידי ביטוי בזמינותם הנמוכה של שירותי התחבורה הציבורית במגזר הערבי, ובפרט במגוון היעדים הנמוך והתדירות המועטה של קווים ביישובים אלו. כך, לראייה, 73% מהיישובים בישראל זוכים לכיסוי עירוני "גבוה" (המוגדר כיחס של עד 50 תושבים לתחנת אוטובוס), לעומת כ-9% בלבד מהיישובים הערבים. בנוסף, רק כ-60% מהיישובים הערבים הגדולים (מעל 20,000 נפש) זוכים לשירות תחבורה ציבורית כלשהי. גם בהשוואה בין יישובים ערבים ויהודים בעלי מאפיינים דומים, נתוני משרד התחבורה מראים כי תושב ביישוב ערבי זוכה לכ-40% מהיקף שירותי התחבורה להם זוכה תושב ביישוב יהודי בגודל דומה. ברמת התשתיות, בקרב הגורמים המקצועיים במשרד התחבורה רווחת ההסכמה, לפיה מצבן של תשתיות התחבורה ביישובים ערבים בארץ מצוי בנחיתות – כאשר לצד זאת לא קיימים מדדים מוגדרים לבחינת רמת התשתיות עצמן (עירוניות ובינעירונית). בנוסף, לפחות בכ-60 יישובים ערבים עוברים כבישים בינעירוניים חוצי-יישובים, לעומת מספר זניח ביישובים יהודים (כבישים אלו מביאים לגודש תחבורתי גבוה ביישובים ומהווים, לצד היעדר תשתית בטיחותית מספקת, גם סכנה של ממש לאוכלוסייה המקומית).

פערים בתשומות

לצד פערי התפוקות האמורים, מופו גם הפערים המרכזיים והעיוותים העיקריים ברמת מנגנוני התקצוב:

(1) נגישות לתחבורה ציבורית

- כ-8% בלבד מסך תקציבי הסובסידיה הממשלתית מיועדים להפעלת אוטובוסים ביישובים ערביים.

(2) תשתיות תחבורה

- תחבורה עירונית – היעדר הליך מיפוי צרכים ופערים בתשתית התחבורה על בסיס פרמטרים מקצועיים אחידים, ושקופים אשר מאפשר יצירת תכנית עדיפויות והקצאת תקציב מתאימה על בסיסה.
- תחבורה בינעירונית – בולט בהיעדר מענה תחבורתי ובטיחותי לכ-60 יישובים ערבים בהם קיימים כבישים עירוניים החוצים את היישוב. כיום קיים תקצוב ייעודי לפתרון עבור כ-15 יישובים בלבד מתוך רשימה זו.

לאחר מיפוי הפערים הקיימים וביצוע הסקירה הבינלאומית, גובשה רשימת המלצות בתחום התשתיות והתחבורה הציבורית. בפרט, היעדים וההמלצות כוללים:

יעדי תפוקה מרכזיים:

(1) ברמת נגישות לתחבורה ציבורית

השוואת רמת שירות התחבורה הציבורית על פי המדדים המרכזיים (תדירות השירות ומספר היעדים), בין יישובים יהודים וערבים בעלי מאפיינים דומים (גודל אוכלוסייה), עד שנת 2020.

(2) ברמת תשתיות התחבורה

- תחבורה עירונית – השוואת רמת פיתוח הכבישים העירוניים המרכזיים ביישובים השונים לממוצע הארצי, עד שנת 2025. מדידת רמת הפיתוח תבוצע בהתבסס על מדדים נבחרים שיוגדרו לתחום, כגון: איכות הכביש, רמת גודש, בטיחות וכו'.
- תחבורה בינעירונית – מתן מענה מקיף ומספק לסוגיית הכבישים חוצי-היישובים, בין אם בתכנון מעקפים ובין אם בשדרוג והרחבת התשתיות הקיימות, עד שנת 2020.

המלצות לתיקון מנגנוני ההקצאה הקיימים:

(1) ברמת הנגישות לתחבורה ציבורית:

- ליישם את החלטת ממשלה מספר 2365, כך שמשנת 2015 ואילך יתוקצבו תוספות שירות בשיעור של 40% מסך היקף תוספות השירות בתחבורה הציבורית.
- עד יום 1.7.2016 תושלם הנגשת כלל האתרים הממשלתיים ושל מפעילי התחבורה הציבורית המספקים מידע לנוסעים בשפה הערבית.

(2) ברמת תשתיות הכבישים:

- החל בשנת 2016, להקצות לפחות 40% מסך ההשקעה בתשתיות ברשויות מקומיות (שאינן מטרופולינים) לטובת פיתוח תשתיות כבישים ביישובים ערביים.
- תחבורה עירונית – התקציבים בתחום העירוני יוקצו בהתאם לרמת פער התשתית הקיימת מהיעדים שהוגדרו, קרי, יישובים ערביים יזכו לתקצוב יתר המבוסס על הצורך בצמצום פערים.

- תחבורה בינעירונית – קביעת מדיניות סדורה לבחינת סוגיית הכבישים הבינעירוניים ביישובים ערביים, לצד התנעת פרויקטים של תכנון לכבישים עוקפי יישובים בעדיפות גבוהה.
- הקצאת תקציב ההסברה בתחום הבטיחות בדרכים למגזר המיעוטים לא תפחת משיעורם היחסי באוכלוסייה. הקצאת תקציב זה תבוצע תוך שיתוף גורמים שונים בחברה הערבית וזאת לצורך התאמת ההסברה לצרכיה הייחודיים של החברה הערבית.

רכבת ישראל- שיקולים פוליטיים ולא מקצועיים:

בימים אלה מתחילה רכבת ישראל לבצע נסיעות ניסיוניות בקו הרכבת מחיפה לבית שאן דרך עפולה. קו זה, כמו קו הרכבת בין באר שבע לדימונה, קיבלו קדימות ממניעים פוליטיים גרידא. קווי הרכבת מחיפה לנצרת, ומתל אביב לנצרת, שאמור לעבור באזור ואדי עארה והעיר אום אלפחם, הוזנחו. לשני קווים אלה יש היתכנות כלכלית וצורך חברתי בחיבור מטרופולין ליישובים ערבים מרכזיים מוזנחים ממניעים מפלים. יש לפעול לקידום קווים אלה. תושבי העיר נצרת נאמדים בכ-80 אלף תושבים, כאשר מספר תושבי המטרופולין הסובב אותה מגיע לכ-200 אלף. פיתוח קווי הרכבת הללו הוזנח למרות הצרכים ההולכים וגדלים בנגישות תחבורתית של יישובים אלה.

יש לפעול לחיבור היישובים הערבים המרכזיים לתשתיות הרכבת בהקדם האפשרי. לאחר שדרישה זו הועלתה החל משרד התחבורה לדון מחדש בתכנית מגירה לחיבור נצרת ונצרת עלית לרכבת הקלה. ע"פ התוכנית הקיימת יוקמו רק שתי תחנות בעיר נצרת, ושבע תחנות בנצרת עלית. אנו מבקשים לקדם גם קו רכבת לעיר אום אלפחם ויישוביה.

משרד התרבות והספורט

כ-824 מיליון שקלים

מנהל התרבות

מרכז מוסאוא וועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות עתר כבר בשנת 2012 נגד האפליה המערכתית כלפי התרבות הערבית. בעקבות העתירה הורו שופטי בג"צ למשרד התרבות לבצע סקר צרכים. המשרד מסרב לבצע את ממצאי הסקר וביום 19.9.2016 קיבלו השופטים את הודעת המשרד לתקן חלק מהתקנות וביקשו מהעותרים למחוק את העתירה ולהגיש אותה מחדש במידה והמשרד לא יבצע את התחייבויותיו.

תקציב המשרד מקצה בשנת 2016 תקציבים לתרבות הערבית בסעיפים הבאים:

פעולות תרבות ערבית 20 מיליון שקלים

אקדמיה ללשון ערבית 1.45 מיליון שקלים

פעולות תרבות לדרוזים 4 מיליון שקלים

יש לפעול על מנת לגבש קריטריונים שוויוניים לחלוקת תקציב משרד התרבות של מדורי התרבות המגוונים שיקדם את היצירה התרבותית הערבית.

המחסור האדיר במתקני תרבות (סינמטקים, בתי קולנוע, ספריות ציבוריות, אולמות תרבות וכו') מהווה חסם עיקרי בפני קידום היצירה והצריכה של מוצרי התרבות, ועל כן ישנו צורך מידי לגיבוש ואימוץ תכנית לאומית לקידום הנושאים הנ"ל ע"י איגום משאבים מהמשרדים השונים.

בהודעה שמסרה פרקליטות המדינה ביום 11.9.2016 נכתב: "תקנת התמיכה בתרבות ערבית עמדה בשנת 2014 על סך של כ-11.8 מיליון. בשנת 2015 על סך כולל של כ-20.5 מיליון ובשנת 2016 על סך 20 מיליון. בשנת 2017 יעמוד על 28 מיליון ובשנת 2018 על 34 מיליון. בנוסף המשרד פתח תקנות לחיזוק התרבות הערבית בפריפריה, התקנת מבחן תמיכה חדש לתמיכה בפעילות מוסדות תרבות חדשים, גיבוש מבחן חדש לתמיכה באיגודים מקצועיים."

למרות הגידול בתקציב התרבות בשנים האחרונות נותרה ההקצאה לתרבות הערבית על כ-3% מתקציב המשרד.

270 מיליון שקלים

מנהל המדע

פעילות מנהל המדע ביישובים הערבים שולית ביותר. התמיכה שניתנת למרכזי המדע ביישובים הערבים אינה גדולה ועד כה לא מאפשרת הצמחת תשתית מחקר מדעי ראוי.

הפערים כתוצאה מאפליה בתקצוב ותכנון של אתרי ספורט ביישובים הערבים נראים לעין. קבוצת הדגל של החברה הערבית, בני סכנין, שמשחקת בליגה העליונה נאלצה לגייס כספים להקמת מגרש ביתי מקטאר. המוסדות להסדרת ההימורים "הטוטו" ו"הלוטו" ומפעל הפיס אמורים להשקיע בהקמת מגרשי ספורט גם ביישובים הערבים. כספים שנאמדים בכ-37.5 מיליון שקלים שלא נוצלו בשנים קודמות יוקצו השנה בידי הטוטו ומנהל הספורט.

למנהל הספורט ישנן שתי מטרות מרכזיות: עידוד הספורט ההישגי ופיתוח ותמיכה בספורט העממי. בתחום הספורט ההישגי, מרבית פעילות המנהל נעשית ע"י תמיכה באיגודי הספורט ובמכון וינגייט. הפער בשיעור הספורטאים הפעילים יכול לנבוע מכך:

1. תשתיות הספורט ביישובים הערביים נחותות לעומת התשתיות ביישובים היהודים, כך שנוצר חסם כניסה להשתלבותם של ספורטאים ערבים חדשים. בכל הקשור לספורט העממי, מרבית פעילות המנהל נעשית באמצעות תמיכה ברשויות מקומיות, הן בפעילויות ספורט שוטפות והן בתמיכה בשיפוץ מגרשי ספורט עירוניים קיימים. בכל הקשור להקצאות אלה מתעוררים שני חששות מרכזיים לאפליה תקציבית של היישובים הערבים:

2. תמיכה בפעילויות ספורט שוטפות: התמיכה נעשית בכפוף למילוי מספר טפסים ממחושבים ולאישורו של מפקח מטעם המשרד שאכן הפעילויות התקיימו בפועל. ייתכן, כי בעקבות חסמי ידע ונגישות למחשוב מתקשות הרשויות הערביות לפנות למשרד התרבות והספורט לקבלת התמיכה המגיעה להן לפעילויות השוטפות. לצד זאת, יצוין כי אחד מהמפקחים האזוריים של המשרד מתמחה בנושא הרשויות הערביות.

3. שיפוץ מתקני ספורט קיימים: התמיכה נעשית באמצעות קול קורא שיוצא לרשויות מקומיות המבקשות לשיפוץ מתקן ספורט הנמצא בשטחן. התמיכה נעשית במנגנון של מאצ'ינג, כך שכלל שמספר הרשויות שזוכות בקול קורא עולה, אחוז המימון הנדרש מהן עולה. כיום המשרד מאפשר לרשויות בדירוג סוציו-אקונומי 1-6 לגשת לקול הקורא האמור. בפועל, רשויות רבות זוכות בקול קורא כך שהן נדרשות לאחוז מימון עצמי גבוה המהווה חסם בפני רשויות ערביות.

דרישות:

1. לקבוע כי החל משנת 2016 תוגבל תקנת שיפוץ המגרשים העירוניים של משרד התרבות והספורט ליישובים בעלי דירוג סוציו-אקונומי 3 ומטה. הגבלת מספר היישובים תגדיל את התקציב המועבר לכל רשות וכפועל יוצא יקטין את היקף המקורות הנדרשים מהרשות. משכך, השינוי האמור צפוי להביא לכך שרשויות ערביות רבות יותר יוכלו להשתתף בקול הקורא הממומן מתקנת שיפוץ המגרשים.

2. לקבוע כי החל משנת 2017 יתווספו לתקציב מנהל הספורט 20 מיליון שקלים לצורך תמיכה בבניית מתקני ספורט חדשים ברשויות ערביות.

3. מוצע לתגבר את צוות המשרד בתקן מפקח אשר יעסוק גם הוא ביישובים ערביים.

משרד החקלאות

1.825 מיליארד שקלים

תקציב משרד החקלאות

משרד החקלאות הוא דוגמה בולטת לאפליה המערכתית נגד המגזר החקלאי הערבי. משרד זה מעביר למעשה מענקים לחקלאים יהודים שחיים במושבים ובקיבוצים. פחות מאחוז מתקציב המשרד מגיע לחקלאות הערבית. מנגנוני חלוקת הקצבות המים, מכסות הביצים, ענף החלב וענף הצאן נועדו לשמור על מונופול של ארגוני החקלאים היהודים בגליל, בנגב ובשטחים הכבושים שנהנים ממענקים שעוברים אליהם באמצעות ארגונים שפועלים על טהרת היהודים. החלטת הממשלה 922 התעלמה כליל מהאפליה המערכתית הקיימת במשרד זה, והמשרד אינו מתכוון לשנות את מנגנוני התקציב, למרות הפוטנציאל הטמון בחקלאים הערבים. יש לציין שתחום זה מוחזק בידי יהודים, אך רוב כוח האדם המועסק בו הינו עובדים זרים, ופולטינים אזרחי ישראל ותושבי השטחים.

דוח TASC קבע את המלצות הבאות:

- ביטול התכנון ומשטר המכסות בענפים השונים: הטלה, חלב וצאן, תוך הסרת חסמים להשתלבות חקלאים ערבים בענפים אלה.
- לחילופין, יש להקצות בפועל מכסות לחקלאים ערבים, בהתאם, לכל הפחות, לשיעורם היחסי באוכלוסייה.

המלצות לבחינת יישום עתידי על-פי דוח TASC:

- לבחון את האפשרות להקצות לפחות 20% מהתמיכות/פעולות הבאות של משרד החקלאות לחקלאים ערבים:
 - מענקי השקעות (כבר כיום מוקצה כ-20% לטובת העניין)
 - הדרכה מקצועית.
- מו"פ חקלאי הקצאה של תקציב ייעודי למו"פ חקלאי בעל מאפיינים הייחודיים לחקלאים ערבים.

מים וביוב:

1.25 מיליארד ש"ח

תקציב הפעילות בתחומי מים וביוב

שני האתגרים המשמעותיים במשק המים והביוב באוכלוסייה הערבית הם סיום הליך התיאגוד והנחת תשתיות ביוב, וחיבור למפעלי השבת מי קולחין. לתאגוד הרשויות חשיבות עצומה בפיתוח משק המים והביוב.

החלטת הממשלה 922 הקצתה 150 מיליון שקלים להמשך הקצאת מענקי פיתוח תשתיות ביוב. סכום זה לא מספיק וישוברים כמו ג'סר אלזרקא ופורידיס, וכמובן הכפרים הלא מוכרים בנגב, ואף אלה שהוכרו בעשר השנים האחרונות נותרו ללא תקצוב לטיפול בבעיית התאגוד, והחיבור למכון טיהור.

נושא זה דורש טיפול מידי.

ביטחון פנים

התקציב המיועד למשרד יעמוד על

כ-15.492 מיליארד שקלים

נכון לסוף יוני 2016 נרצחו כ-1200 אזרחים ערבים מאז שנת 2000 ועד היום. שירותי השיטור האזרחי כמעט ולא ניתנים ביישובים הערבים. המשטרה מאפשרת חוסר סדר והתמוטטות פנימית של מערכות שמירת החוק ביישובים הערבים, החל מחוקי התעבורה ועד לחוקי אחזקת נשק בלתי חוקי.

החלטה 922 לא עסקה בנושא ביטחון הפנים. ביום 10.4.2016 הממשלה קיבלה החלטה נוספת שמספרה 1402 לפיה אמורים היו להתווסף לפעולות השיטור מיליארד שקלים.

במצגת שהעביר משרד האוצר נקבע כי בשנת 2016 התכנית תתוקצב בכ-100 מיליון שקלים בלבד.

כמובן שמדובר בסכום זניח לעומת הצרכים. מעבר לתקצוב יש צורך בבניית תכנית פעולה אסטרטגית בעלת היבטים אזרחיים ומשטרתיים לחיזוק הביטחון האישי ותחושת הביטחון האישי של התושבים ביישובים הערביים.

משרד התיירות

תקציב משרד התיירות

923 מיליון שקלים כהוצאה.

לפי פירוט התקציב של המשרד מתברר שרוב הכספים יושקעו בים המלח: כ-521 מיליון שקלים.

הפרויקט היחיד עליו הצביעה החלטה 922 נועד לפתח את התיירות בנצרת. לסעיף זה (010109) הוקצו 5 מיליון שקלים בהרשאה להתחייב.

תחומי ההשקעה הדרושים בענף זה:

1. פיתוח תשתיות פיזיות ביישובים בעלי פוטנציאל תיירותי כמו נצרת, כפר כנא, ג'סר אלזרקא, דיר חנא, אום אלפחם, סכנין, כאוכב אבו אל-היג'א, דלייה, עוספיא ולקיייה.
 - בניית תשתיות לפיתוח התיירות ביישוב הערבי היחיד הנמצא בסמוך לחופי הים התיכון, ג'סר אלזרקא, יישוב בעל פוטנציאל תיירותי גדול מאוד.
 - בשנים האחרונות ניתן להבחין בניצנים של התעוררות בענף התיירות בעיר נצרת. הדבר מחייב צעדים יזומים, לתמיכה בפיתוח העיר העתיקה, בעלת הערך ההיסטורי.
2. הפעלת מערך סיוע להקמת עסקים בתחום התיירות.
3. השקעה בשיווק היישובים הערביים והפרכתם לאטרקציה תיירותית, הן לתיירות פנים והן לתיירות חוץ.
4. מימון תוכניות הכשרה, בעיקר לנשים, לפיתוח עסקי התיירות.

הרשות לפיתוח כלכלי

הרשות לפיתוח כלכלי, שהוקמה במשרד ראש הממשלה, הועברה על ידי הממשלה החדשה למשרד לשוויון חברתי שבראשות השרה גילה גמליאל. תקנה 030203 בסעיף 83 שכותרתו "תוכניות הרשות לפיתוח כלכלי של המגזר הערבי" לא מתקצבת כלל ע"פ ספר התקציב.

ע"פ סעיף 19א. להחלטת הממשלה משרד האוצר היה אמור להקצות תקציב תוספתי בסך 10 מיליון שקלים בפריסה על פני חמש שנים לצורך בניית מאגר מידע, בסיס נתונים, גיבוס מודל מעקב ומערכת מחשוב תומכת והתקשרות עם יועצים.

קרן אל-בואדר:

הכוונה בהקמת אל-בואדר ("ניצנים") הייתה ברורה: להרחיב את התעשייה הערבית המסורתית והחדשה, לייצר מקומות עבודה ולצמצם פערים כלכליים מול המגזר הכללי. הממשלה התחייבה להשקיע 80 מיליון שקלים בקרן שתנוהל על ידי גורם פרטי מתחום ההון-סיכון, שתגייס לכל הפחות סכום זהה, ותנהל את תהליכי ההשקעה באופן זהה לפעילות בשוק הפרטי: היא תמצא חברות בעלות פוטנציאל, תשקיע בהן במהלך חמש השנים הראשונות (ובחמש שנים נוספות תעשה השקעות המשך), והיא ומשקיעיה יקבלו את ההשקעה בחזרה, וברוח, בדמות אקזיטים. על אף שמדובר בהתנהלות רגילה ומוכרת בעולם ההון-סיכון, הרי שהקרן הזו הייתה חלוצית וייחודית, משום שזו הפעם הראשונה שהוקמה קרן כזו שפעלה בחברה הערבית בלבד.

במסגרת התעניינו 12 קבוצות, אך רק פיטגו, קרן ההון-סיכון הגדולה בישראל שמנהלת הון בשווי מצטבר של 1.6 מיליארד דולר, עמדה בתנאיו כשגייסה סכום גבוה מן הנדרש. אל-בואדר יצאה לדרך כשבקופתה התחייבויות ממשלתיות וממשקיעים בסך 177 מיליון שקלים ורוח גבית חיובית. ראשיה הצהירו כי בכוונתם להשקיע ב-20-30 חברות. כמחצית מהסכום אמור היה להיות מושקע בחברות בוגרות מהתעשייה המסורתית, והיתר בסטארט-אפים טכנולוגיים.

אל מול ההבטחה הגדולה נראה ההמשך שונה במקצת. ההשקעה החגיגית של הקרן נשכחה וההשקעות במגזר הערבי ירדו מהכותרות. במאסר 2015 הסתיימה תקופת ההשקעות, ומתברר שהתחזית השאפתנית לא התממשה. אל-בואדר השקיעה בשמונה חברות בלבד, אף אחת מהן לא מהתעשייה המסורתית. סכום ההשקעות של הקרן הסתכם בכ-50 מיליון שקלים – פחות משליש מהסכום שגייסה.

לצערנו, ולמרות הציפיות שנכזבו, לא עשתה הממשלה עבודת הערכה ולמידה מההתנסות. קרנות נוספות הוקמו לאחרונה ע"י יזמים פרטיים ללא ערבויות ומעורבות המדינה. כדי להצמיח את השוק לאור חוסר ההיכרות של המשקיעים המוסדיים יש לחייב התערבות הרגולטור. חברות רבות, בתוכן חברות הפנסיה, צוברות הון מהחוסכים הערבים, אך מסרבות להיכנס להשקעות ביישובים הערבים. חברות אלו דורשות בטחונות ממשלתיות.

לאור הניסיון והצורך יש לבצע עבודת הערכה מקצועית ליוזמות, ולבחון את הכלים לפתח את שוק ההשקעות החוץ בנקאיות ביישובים הערבים ובמיזמים בבעלות ערבית.

המשרד לפיתוח הפריפריה הנגב והגליל

430 מיליון ש"ח

תקציב המשרד יעמוד על

תקציב המשרד עמד על כ-134 מיליון שקלים. ביום 1.11.2015, ולקראת המינוי של השר אריה דרעי לתפקיד השר הממונה הממשלה החליטה כי בכל אחת מהשנים 2016-2017 יקבל המשרד תוספת תקציבית של 300 מיליון שקלים.

הממשלה קבעה בהחלטה 922 שהתקבלה ביום 30.12.2015 כי המשרד אמור להקצות 30 מיליון שקלים בלבד לטובת היישובים הערבים (!), למרות שכמחצית מאוכלוסיית הפריפריה, הנגב והגליל היא אוכלוסייה ערבית.

במצגת שערך השר הממונה בפני ועדת הכספים ב-7 בנובמבר 2016 הוא מסר כי המשרד תיקצב פרויקטים בסך כ-700 מיליון שקלים.

המשרד פעל בתחומים הבאים:

תמיכה בפעילויות תרבות וקהילה בפריפריה החברתית.

סיוע לעוטף עזה ומעבר צה"ל לנגב (60 מיליון)

סבסוד קייטנות בנגב, בגליל (27 מיליון)

שיפוץ שווקים ומרכזים מסחריים (24 מיליון)

מיזמי צעירים וילדים (40 מיליון)

הקמת מבני ציבור חינויים (120 מיליון)

יש לפעול לכך שתקציב הפעילות של המשרד לפיתוח הנגב והגליל יוקצה ליישובים ערבים בהתאם לשיעורם היחסי באוכלוסיית הנגב והגליל.

מקורות

- דוח TASC - תכנית מערכתית לשילוב כלכלי של החברה הערבית באמצעות תיקון עיוותים במנגנוני ההקצאה הממשלתיים, יולי 2016
- תקציב המדינה לשנת 2016 – משרדים רלוונטיים
- החלטת ממשלת ישראל מס' 1539 מיום 21.3.2010.
- החלטת ממשלת ישראל מס' 3708 מיום 11.9.2011.
- החלטת ממשלת ישראל מס' 59 מיום 7.6.2015
- החלטת ממשלת ישראל מס' 4139 מיום 9.8.2015.
- החלטת ממשלת ישראל מס' 2365 מיום 21.12.2015
- החלטת ממשלת ישראל מס' 922 מיום 30.12.2015
- החלטת ממשלת ישראל מס' 1402 מיום 10.4.2016
- החלטת ממשלת ישראל מס' 1560 מיום 19.6.2016 "יעדים בתחום החינוך באוכלוסיית המיעוטים".
- החלטת ממשלת ישראל מס' 1559 מיום 19.6.2016 "חיזוק אכיפת דיני תכנון ובנייה".
- החלטת ממשלת ישראל מס' 1877 מיום 11.8.2016.
- "התמודדות לאומית עם אי השוויון בבריאות – משולחן השרטוט ליישום בפועל", מנהל תכנון אסטרטגי וכלכלי, משרד הבריאות, טוביה חורב אמה אברבון וניר קידר, 2013.
- אי שוויון בבריאות והתמודדות עמו, מנהל תכנון אסטרטגי, משרד הבריאות, 2013.
- עמותת "רגבים" –
<http://www.haokets.org/tag/%D7%A2%D7%9E%D7%95%D7%AA%D7%AA-%D7%A8%D7%92%D7%91%D7%99%D7%9D>
- חוות בודדים – <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3920404,00.html>
- סקר אזורי תעשייה ברשויות המקומיות הערביות בישראל, המרכז הערבי לתכנון אלטרנטיבי, יולי 2007 .
- דוח הוועדה הבין משרדית לבדיקת הבנייה ללא היתר, משרד הפנים, ועדת "גזית" 2000.
- המלצות וועדת ה-120 ימים –
<http://mof.gov.il/Releases/Documents/120%20Days%20Report.pdf>
- חוק התכנית הכלכלית תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2015 ו-2016 – התשע"ו – 2015.
- הצעת חוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2017-2018
- הצעת תקציב המדינה לשנים 2017-2018 .
- דוח הצוות להתמודדות עם תופעת הבניה הבלתי חוקית:
<http://www.justice.gov.il/Publications/News/Documents/FullIllegalBuildingReport.pdf>

- וילות ענקיות, מפעל מזהם, בנייה לא חוקית – כך נראית הטריטוריה של הדנקנרים בעתלית
– <http://www.themarker.com/realestate/1.571969>
- עתירה 4351/12 מרכז מוסאוא וועד ראשי הרשויות ערביות נגד משרד התרבות.
- עתירה 4321/15 מרכז מוסאוא, עו"ד אורי ענבר, מוראד עמאש ואח' נגד משרד הבריאות.
- עתירה 6223/01, ועד ראשי הרשויות הערביות נגד משרד הפנים.
-
- מדיניות משרד הרווחה לטיפול בעוני, מצגת בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, יולי 2016
- תכנית עבודה 2016-2020, משרד הבינוי והשיכון, החלטת ממשלה 922, יולי 2016.
- משרד הפנים, המשרד לפיתוח הפריפריה, הגנב והגליל ורשות האוכלוסין, משימות ואתגרים
2017-2018, מצגת לוועדת הכספים, 7 בנובמבר 2016.
- משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, ביצוע תקציב 2016, תקציב ותכנית העבודה -2017
2018, מצגת לוועדת הכספים נובמבר 2016.
- מכתב מנהל הרשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים למרכז מוסאוא מיום 6.11.2016.
- סיכום ישיבת ועדת היגוי ליישום החלטת ממשלה 922 מיום 19.9.2016, המשרד לשוויון
אזרחי.
- דוח הוועדה למלחמה בעוני בישראל, וועדת אלאוף, מוגש לשר הרווחה, 23 יוני 2014.
- הסיפור המוזר של קרן ההון סיכון של חמי פרס, קרן אלבואדר,
<http://www.themarker.com/markerweek/1.2642464>
- מצגת השר לפיתוח הפריפריה, הנגב והגליל בוועדת הכספים, נובמבר 2016.

נספח שליבי תכנון מעונות יום

מועצה מקומית	מעונות – תכנון	אישור מתכנן במשרד הכלכלה	סטטוס / בינוי
אבו גוש	196,000 ₪	3 כיתות	היתר בניה בתהליך מתקדם - התקבל סכום ע"ח התכנון
אכסאל	261,000 ₪	4 כיתות	היתר בניה בתהליך מתקדם - התקבל סכום ע"ח התכנון
אל-ג'ש	76,000 ₪	1 כיתה	
אל-קסום	588,000 ₪	3 כיתות	
בוקעאתא	196,000 ₪	3 כיתות	
גלג'וליה	392,000 ₪	3 כיתות	אישור מתכנן למעון 1 - הוגש לוועדת תכנון ובניה
ג'סר א-זרקא	261,000 ₪	4 כיתות	היתר בניה בתהליך מתקדם - התקבל סכום ע"ח התכנון
דיר אל-אסד	196,000 ₪		אושרה בקשה 1 למעון, הוגשה לוועדת תכנון ובניה
דיר חנא	457,333 ₪	4 כיתות	
זרזיר	196,000 ₪	3 כיתות	
טורעאן	588,000 ₪	3 כיתות	3 גרמושקות מאושרות ודווחו במרכבה- הוגשו לוועדת תכנון ובניה

מועצה מקומית	מעונות – תכנון	אישור מתכנן במשרד הכלכלה	סטטוס / בינוי
טירה	אין נתונים		אושרה בקשה 1 ע"י מתכנן מ. הכלכלה, הוגשה בקשה לוועדת תכנון ובניה
יאנוח - ג'ת	392,000 ₪	3 כיתות	
ירכא	אין נתונים		אושרה בקשה 1 למעון, הוגשה לוועדת תכנון ובניה
כאבול	392,000 ₪	3 כיתות	
כסייפה	196,000 ₪	3 כיתות	
כפר כמא	196,000 ₪	3 כיתות	
כפר כנא	588,000 ₪	3 כיתות	אישור המתכנן התקבל רק ב- 1/8 למעון 1, עדיין לא הוגשה הבקשה לוועדת תכנון ובניה
כפר מנדא	392,000 ₪	3 כיתות	אושרו ע"י המתכנן, הוגשו לוועדת תכנון ובניה - התקבל סכום ע"ח התכנון (80,000 ₪)
כפר קאסם	196,000 ₪	3 כיתות	
כפר קרע	196,000 ₪	3 כיתות	אושר ע"י המתכנן – במ. הכלכלה – הוגשה בקשה 1 לוועדת תכנון ובניה
לקיה	196,000 ₪	3 כיתות	

מועצה מקומית	מעונות – תכנון	אישור מתכנן במשרד הכלכלה	סטטוס / בינוי
מזרעה	261,000 ₪	מעון יום – 2 כיתות (קומה ב')	בתיקונים – הוגשה בקשה להיתר בניה
מסעדה	76,000 ₪	1 כיתה	
נחף	אין נתונים		אושרו 3 מעונות ע"י מתכנן מ. הכלכלה - הוגשו לוועדת תכנון ובניה
סאג'ור	261,000 ₪	2 מעונות	התקבלו 2 אישורים ע"י המתכנן – הוגשו 2 בקשות להיתרי בניה
סח'נין	588,000 ₪	3 כיתות	אושרו 3 מעונות ע"י מתכנן מ. הכלכלה - הוגשו לוועדת תכנון ובניה
סנדלה (מ.אזורית הגלבווע)	380,000 ₪	3 כיתות	
עין מאהל	196,000 ₪	3 כיתות	מאושר ע"י מתכנן מ. הכלכלה – הוגש להיתר בניה
עראבה	588,000 ₪	3 כיתות	מאושרים 3 מעונות – יש גרמושקות, הוגשו 3 בקשות להיתרי בניה, בתהליך מתקדם
פסוטה	76,000 ₪	1 כיתה	
רהט	588,000 ₪	3 כיתות	אושרו 3 מעונות ע"י מתכנן מ. הכלכלה - הוגשו לוועדת תכנון ובניה
שפרעם	392,000 ₪	3 כיתות	אושרו 2 מעונות ע"י מתכנן מ. הכלכלה - הוגשו לוועדת תכנון ובניה
תל-שבע	588,000 ₪	3 כיתות	אושרו 3 מעונות ע"י מתכנן מ. הכלכלה – הוגשו לוועדת תכנון ובניה

אומדן תקציבי החלטת ממשלה מס' 922 לעניין פיתוח כלכלי של האוכלוסייה הערבית

מטה ממשלת / משרד	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
התחברה	תשתיות ונגישות לתחברה פיתוח מערכות להסעת המונים: 1.659 מיליארד פיתוח רכבות כבדות: 1.953 מיליארד	סובסידיה לתחברה ציבורית: 5.2 מיליארד	שריון לפחות 40% מתוספת השירות השנתית	100 מיליון	1.500 מיליארד	סובסידיה לתחברה ציבורית: 100 מיליון	ככל הידוע לנו טרם הופעלו קווים חדשים, כיום רק 8% ממשתמשי התחברה הציבורית הם ערבים בקצב הזה ייקח שנים רבות לסגור את הפער, רכבת לנצרת לא בתכנית המשרד תרגום שילוט וקמפיין תחברה ציבורית מתוכננים חיבור נצרת, אום אלפחם וסכנין לרכבת:

³ האומדן מבוסס, בין היתר, על ההקצאה בשנת 2016 בתחומים השונים ועשוי להשתנות ככל שיחול שינוי בהקצאה בשנים 2017-2020.

מטה ממשלת / משרד/ תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא		
	תשתיות כבישים עירוניים	שריון לפחות 40% מסך ההשקעה השנתית בכבישים עירוניים מטרופוליטניים	220 מיליון	1.100 מיליארד	השקעה בכבישים עירוניים: 220 מיליון	המשרד דיווח שהוא עדיין מכין תכנית עבודה ולא הוציא הרשאות מבקשים את תכנית העבודה		
	תשתיות כבישים בין עירוניים	השקעה של 100 מיליון שקלים ב-2016-17 בכבישים חוצי יישובים	100 מיליון	200 מיליון	השקעה בכבישים חוצי יישובים: 100 מיליון	זה תקציב זעיר, יחסית לתקציב המשרד. גם כאן לא דווח על ביצוע		
	הסברה לבטיחות בדרכים	שיעור ההקצאה למגזר הערבי לא יפחת משיעורם באוכלוסייה	4 מיליון	20 מיליון	-	ככל הידוע לא התווסף תקציב. לא דווח על ביצוע		
הכלכלה תקציב: 3.670	תעשייה ומסחר	פיתוח אזורי תעשייה	184 מיליון	הקצאת 42.5% מתקציב סבסוד הפיתוח במנהל אזורי תעשייה	52 מיליון ⁴	260 מיליון	פיתוח אזורי תעשייה: 70 מיליון	מדובר בכסף שנותר מהחלטת ממשלה שהייתה אמורה להתבצע ב-2010-2014

⁴ השנה יוקצו 40 מלש"ח חד פעמיים נוספים לנושא זה בהתאם להחלטת ממשלה מס' 2365.

מטה ממשלת / משרד	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
		פיתוח אזורי תעשייה נוספים	הקצאת עד 30 מיליון שקלים נוספים כתלות בביצוע מלא	30 מיליון	30 מיליון	-	המשרד מדווח שלא הוצאו הרשאות. משרד האוצר לא מסכים לתקצב את הנושא למרות הצרכים: יש לתקצב את הנושא ב 200 מיליון ש"ח
	שירות התעסוקה: 219 מיליון הכשרה מקצועית: 873 מיליון	מסלולי תעסוקה מנהליים: 172 מיליון	הקצאת 50% מתקציב מסלול תעסוקה לאוכלוסיות מיוחדות במרכז להשקעות הון	33 מיליון	163 מיליון	מסלולי תעסוקה מנהליים: 40 מיליון	יצא קול קורא בדומה לשנים קודמות, הכסף לא הוצא, לא מדובר בתכנית חדשה. המשרד דיווח שהוא יקצה רק 25 מיליון בשנת 2016
		סיוע לעסקים קטנים ובינוניים	הקצאת לפחות 17.5% מתקציב הבסיס למעו"ף ל 2016-2017 – ולפחות 20% בשנים 2018-2020 ⁵	11.5 מיליון	90 מיליון	סיוע לעסקים קטנים ובינוניים: 12 מיליון	מדובר בתקציב ישן, קיימת תכנית להנגשת רכש ציבורי לעסקים ערבים

⁵ בשנת 2017 יוקצו 24 מיליון שקלים בהרשאה להתחייב להמשך פעילות מרכזי העסקים ביישובי הערבים.

מטה ממשלת / משרד	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
	מנהלת השירות האזרחי לאומי: 191 מיליון	מנהל סחר חוץ	הקצאת 10% מתקציב כלי הסיוע של מנהל סחר חוץ לקידום יצואנים	5 מיליון	24 מיליון	-	ככל הידוע הכסף לא הוצא. המשרד טוען שאין התעניינות ומדווח על הקצאת 4.12 מיליון שקלים
	תעסוקה	בינוי מעונות יום: 100 מיליון סבסוד ילדים במעונות: 1.498 מיליארד	שריון לכל הפחות 25% מכל תקצוב עתידי לבינוי מעונות	31 מיליון	231 מיליון	בינוי מעונות יום: 50 מיליון	ככל הידוע הכסף לא הוצא, עשרות בקשות שסיימו תכנון ויש להן היתר בנייה ממתניות. נציג המשרד דיווח שבפועל עומדים לרשותו רק 21 מיליון שקלים בהיעדר מעונות יום סבסוד הילדים חסר

מטה ממשלת / משרד	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים – 2016-2020 סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
		מרכזי הכוון	הפעלת 21 מרכזי הכוון באוכלוסייה הערבית, הדרוזית והבדואית	50 מיליון	250 מיליון	-	מדובר בהחלטה ישנה, חלק מהכסף מגיע מקרן רוטשילד. המשרד דיווח רק על 25 מיליון שקלים
		תקציב הפרסום ברשות המיסים	שריון שלישי מתקציב הפרסום של רשות המיסים	2 מיליון	10 מיליון	-	לא ידוע על קמפיין
ביטחון פנים	בטחון פנים	חיזוק תחושת הביטחון	תכנית מערכתית להרחבת פעילות משטרת ישראל והמשרד לבט"פ במגזר הערבי	150 מיליון	550 מיליון	1) הקצאת תוכניות למניעת אלימות ופשעה: 30 מיליון 2) גידול בשיעור השוטרים הערבים: 283 מיליון	מדובר בהחלטה אחרת, ולא 922, בכל מקרה המשטרה מדווחת שהיא עדיין לא תוקצבה
הבינוי והשיכון		מוסדות ציבור	תקצוב מוסדות ציבור ביישובי התכנית	200 מיליון	750 ⁶ מיליון	אימוץ המלצות דו"ח צוות 120 הימים	ככל הידוע לא הוצאו הרשאות בניה – בשנת 2016 יקצו 75% למרקם ותיק

⁶ התקציב יחולק בין בניה חדשה (30%) למרקם הוותיק (70%). בנוסף לכך, כל סכומי ההעמסות בשיווקי קרקע וכן הסכומים שיעביר משרד השיכון מתקציב התקן יועברו כתוספת. יצוין כי יתווספו עוד 100 מלש"ח למוסדות ציבור בשנת 2020 ככל שהתקציב שהוקצה לכך ינוצל במלואו.

מטה ממשלת / משרד/ תחום	נושא	תחום	תאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
	תכנון מפורט		מימון תכנון מפורט כך שיתאפשר תכנון של 40,000 יח"ד	33 מיליון	176 מיליון		ראוי לקבל רשימה, לא ידוע על התחייבויות חדשות
	תכנון מתארי		מימון תכנון מתארי כך שיתאפשר תכנון של 40,000 יח"ד	16 מיליון	80 מיליון		ראוי לקבל רשימה, לא ידוע על התחייבויות חדשות
	הקרן לשטחים פתוחים		הקצאת משאבים לפיתוח שטחים פתוחים ביישובי המיעוטים	27 מיליון	133 מיליון		ככל הידוע הנהלת הקרן טרם התכנסה וטרם אישרה את ההקצאה
	יישום המלצות מבניות רוחביות		השקעה בחיזוק הועדות המקומיות לתכנון ובנייה ומחלקות ההנדסה	22 מיליון	110 מיליון		ככל הידוע טרם החל שלב הביצוע במשרדי המשפטים והשיכון דווח על הכנות להקמת ועדות מקומיות ב: סכנין, קלנסוה, טמרה, כפר קאסם, שפרעם, ג'לוג'וליה ואום אלפחם, כפר מנדא ועראבה

מטה ממשלת / משרד	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
		הסכמים אסטרטגיים והשקעות ממוקדות למעט תכנון וסבסוד פיתוח	תפירת חלופות ליישוב על מנת להביא להגדלת היצע הדיור	64 מיליון	527 מיליון		הסכמים נחתמו בשבוע שעבר עם 13 ישובים, כספים לא הוזרמו והרשאות לא יצאו מבקשים לקבל את ההסכמים ולדון בתכנית העבודה של משרד השיכון
החינוך תקציב: 50.861 מיליארד	חינוך	חינוך בלתי פורמלי 595 מיליון	שיעור ההקצאה כך שלא יפחת משיעורם באוכלוסייה	130 מיליון	650 מיליון	חינוך בלתי פורמלי: 65 מיליון	סוכמה תכנית העבודה, המשרד דיווח שהוא קיבל 50 מיליון שקלים. ה-80 מיליון הנוספים עדיין לא עברו למשרד

מטה משרד/ מטה ממשלת	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
		שיפור איכות ההוראה	קידום תכנית לקידום שיפור ההוראה	55 מיליון	315 מיליון	השוואת תקצוב שעות הלימוד למגזר היהודי על ידי: הגדרת עקרונות חלוקה המבוססים על מדדי טיפוח	עבודת המטה במשרד מתבצעת, גרמה לקיצוץ מסגרות הסטאג' לבוגרי סמינרים למורים. דווח רק על 10 מיליון שקלים מבקשים לקבל תכנית
		יעדים	מיקוד התכנית העתידית בעמידה ביעדים	עברה החלטת ממשלה	עברה החלטת הממשלה		התקבלה החלטת ממשלה ליעדים שלא תוקצבה

מטה משרד/ מטה ממשלת	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
השכלה גבוהה תקציב: 10.016 מיליארד	השכלה גבוהה (1) השתתפות במוסדות להשכלה גבוהה: 8.641 מיליארד (2) סיוע לסטודנטים: 209 מיליון	הרחבת הנגישות להשכלה גבוהה	יישום יעדי הממשלה לעידוד השכלה גבוהה	791 מיליון	ייקבע במהלך השנים הקרובות	(1) שיפור ההכון המקצועי להשכלה גבוהה (2) התאמת מסלולי הכנה קדם-אקדמיים (3) תמיכה בסטודנטים ערבים בתואר ראשון (4) מתן מלגות סיוע בשכר (5) סיוע להשתלבות בשוק העבודה: 75 מיליון	מדובר בכספים שנותרו מהחלטת ממשלה ישנה ולא 922, המל"ג אמור לקבל החלטה חדשה. נציג המל"ג דיווח שהחלטה התקבלה אך הסכום ותכנית העבודה לא הוצגו, מבקשים דיון

⁷ 4 מלש"ח אינם תקציבים ממשלתיים.

מטה ממשלת / משרד	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
הנגב והגליל	נגב וגליל (1) הרשות לפיתוח הנגב: 8 מיליון (2) הרשות לפיתוח הגליל: 8 מיליון (3) פעולות לפיתוח הנגב והגליל: 57 מיליון (4) מוסדות ציבור: 40 מיליון	פעילות המשרד	שיעור ההקצאה ליישובי המיעוטים מתוך תקציב המשרד לא יפחת משיעורם היחסי באוכלוסיית הנגב והגליל	30 מיליון	188 מיליון	שיעור ההקצאה ליישובים הערבים מתוך תקציב המשרד לא יפחת משיעורם היחסי באוכלוסיית הנגב והגליל: 50 מיליון	לא ידוע לנו על העברות בפועל, נציגת המשרד דיווחה באופן כללי

משרד/ מטה ממשלת	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
רשות ממשלתית למים וביוב	מים וביוב תשתיות ביוב: 567 מיליון פעולות במשק המים והביוב: 65 מיליון מענקים לרשויות להקמת תאגידי מים וביוב: 60 מיליון	הקמת תשתיות ביוב	המשך הקצאת לפחות 50% מהמענקים להקמה ושדרוג של מערכות ביוב	150 מיליון	750 מיליון	הקמת תשתיות ביוב: 150 מיליון	מדובר בהחלטת ממשלה ישנה, המשרד דיווח על שישה ישובים שמערכות הביוב שלהן לא מטופלות: קלנסוה, טייבה, פורידיס, ג'סר, דאליה ועוספיא

מטה משרד/ מטה ממשלת	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאא
מנהל הספורט תקציב: 110 מיליון	ספורט	תגבור הקמת מתקני ספורט	שריון לפחות 25% מסך תקציבי התמיכה לבניית מתקני ספורט ושיפוץ מתקנים	10 מיליון	50 מיליון ⁸	1) תגבור הקמת מתקני ספורט: 10,000 2) לשקול תגבור המשרד בתקן מפקח נוסף אשר יעסוק אך ורק בישובים הערביים 3) הגבלת תקנת שיפוץ המגרשים העירוניים של המשרד לישובים בעלי דירוג סוציו- אקונומי 1-3.	אחרי החגים יצאו קולות קוראים לתקצוב מגרשים קטנים

⁸ כמו-כן, שר האוצר ושרת התרבות והספורט סיכמו על תוספת תקציבית (תקציב מדינה + תקציב המועצה להסדר ההימורים בספורט) של 75 מלש"ח אשר יתפרסו על פני השנים 2016-2017 לטובת שיפוץ מתקני ספורט קהילתיים באשכולות 1-5, כאשר אשכולות 1-4 יקבלו מאצינג 95%.

מטה ממשלת / משרד	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים – 2016-2020 סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
מנהל התרבות תקציב: כ-824 מיליון	תרבות	מוסדות תרבות	בחינה מערכתית של תקציבי התמיכה במוסדות תרבות	6 מיליון	30 מיליון	-	מאז הגיש מרכז מוסאוא עתירה נגד משרד התרבות בשנת 2012 המשרד קיבל שלוש תוספות תקציביות שהגיעו לכ-500 מיליון שקלים, 6 מיליון מתוכם זה בוודאי לא תיקון מנגנוני תקצוב מבקשים הבהרות לגבי תקנת רכש, חממת תרבות, תקנת סל"ע
הפנים תקציב: כ-5.376 מיליארד	רשויות מקומיות	רשויות מצטיינות	מתן מענקי תמרוץ לנושאים מחוללי צמיחה ויישום התכנית	50 מיליון	עד 350 מיליון	-	לאחרונה נבחרו 70% מהפרויקטורים, טרם החל שלב איתור נושאים מחוללי צמיחה

מטה ממשלת / משרד	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
	העברות לרשויות מקומיות: 4.276 מיליארד	מענקי פיתוח	הקצאת מענקי פיתוח באופן ייחודי לרשויות הערביות (בנוסף על מענקי הפיתוח הקיימים במשרד הפנים)	200 מיליון	800 ⁹ מיליון	יצירת מאטצ'ינג דיפרנציאלי	לפי סיכום בין האוצר והפנים והרשויות הערביות אמורות לצאת הרשאות בסכום כולל של 600 מיליון שקלים כבר בשנת 2016. אנשי משרד הפנים והאוצר דיווחו שכל הכסף תקוע בוועדת הכספים (ראה הערה 7 שנמצאת במסמך)
		היערכות לחירום	שיפור היערכות למצבי חירום ברשויות הערביות	20 מיליון	50 מיליון		המשרד דיווח שיצא קול קורא, הכסף עדיין לא נכנס למשרד

⁹ בהתאם להסכמות בין משרד האוצר, משרד הפנים, המשרד לשוויון חברתי וועד ראשי הרשויות הערביות, הוחלט כי 400 מלש"ח מתוך סך התקציב במסגרת תכנית החומש לנושא, יוקצו בשנת 2016 בהרשאה להתחייב לטובת פרויקטים מחוללי צמיחה, וכן 400 מלש"ח נוספים יוקצו בשנים 2016-2020.

מטה ממשלת / משרד	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
		מענק חד פעמי לשנת 2016	עבור סיוע לתקציב השוטף לרשויות המקומיות בהתאם לנושאים שיקבעו	200 מיליון	200 מיליון	1) מענקי איזון הורזונטליים: 600 מיליון 2) הגדלת הכנסות עצמיות: 450 מיליון	הועברו 50 מיליון שקלים במרץ, 50 מיליון נוספים ביולי, מתוכנן להעביר 100 מיליון נוספים בספטמבר. הם לא עברו וטענת משרדי האוצר והפנים שהכספים תקועים בוועדת הכספים ועדה מקצועית התכנסה כדי לבדוק את טענת האפליה בהקצאת מענקי האיזון
הרווחה	רווחה ועוני	-	-	-	-	-	המשרד לא תוקצב לטיפול בעוני ורווחה ביישובים הערבים

התייחסות מרכז מוסאוא	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	סכום בשנת 2016	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	נושא	תחום	משרד/ מטה ממשלת
	<p><u>הקצאת לפחות 20% מהתמיכות/ פעולות הבאות לחקלאים בני מיעוטים:</u></p> <p>1) מענקי השקעות 2) הדרכה מקצועית 3) מו"פ חקלאי 4) תקנה ייעודית נוספת שתוקצה עבור תמיכה בחקלאים בני מיעוטים שתייע להם להתגבר על חסמים ייחודיים לאוכלוסייה זו, כגון מחסור בקרקע, ובידע מקצועי. 5) ביטול התכנון ומשטר המכסות בענפים השונים: ביצים, חלב וצאן, תוך הסרת חסמים להשתלבות בני מיעוטים בענפים אלה.</p>	-	-	-	-	<p>חקלאות</p> <p>1) הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב: 31 מיליון 2) היחידה לשילוב האוכלוסייה הבדואית בנגב: 59 מיליון</p>	<p>החקלאות</p> <p>תקציב: כ-1.825 מיליארד</p>

מטה ממשלת / משרד	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים – 2016-2020 סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
הבריאות	בריאות	-	-	-	-	-	המשרד דיווח שהוא מקדם איחוד בתי החולים בנצרת התכנית הלאומית לסגירת פערים בבריאות תקועה. בדיקות גנטיות שיאפשרו הורדת שיעורי תמותת תינוקות ופיגורים בבג"צ פריסת שירותי רפואת חירום תיבדק בניית מרפאות טיפות חלב תקועה

מטה ממשלת / משרד	תחום	נושא	תיאור הקצאה בהתאם להחלטה 922	סכום בשנת 2016	אומדן מצטבר על פני השנים 2016-2020 – סך הסטה ותקצוב הצפוי ³	המלצות ודרישות צוות TASC – משרד האוצר	התייחסות מרכז מוסאוא
התיירות	תיירות	-	-	-	-	תכנית רב שנתית לפיתוח נצרת כיעד תיירותי: 20 מיליון (2 פיתוח כפר הדייגים בג'סר אלזרקא: 3 מיליון	
הרשות לפיתוח כלכלי של היישובים הערבים	-	-	-	-	-	הרשות הועברה למשרד השוויון האזרחי	
	חינוך	תקצוב דיפרנציאלי*			כ-5,800* מיליארד	לא מדווח על ביצוע תכנית התקצוב הדיפרנציאלי, ולפי החלטת הממשלה לקביעת יעדים לשיפור הישגי מערכת החינוך הערבי היא לא תוקצבה. במידה והשר בנט ימשיך להתעקש, שלישי מהחלטת הממשלה יתבטל.	

* יוקצה סך של 5.8 מיליארדי ש"ח לצורך העמקת מידת הדיפרנציאציה בחטיבה התחתונה בבתי הספר. קרי, הקצאת שעות לימוד תוספתיות, וחלוקתן על פי קריטריונים חברתיים-כלכליים לבתי ספר במדדי טיפוח גבוהים (בתי ספר המשרתים אוכלוסייה מרקע חברתי-כלכלי חלש).